

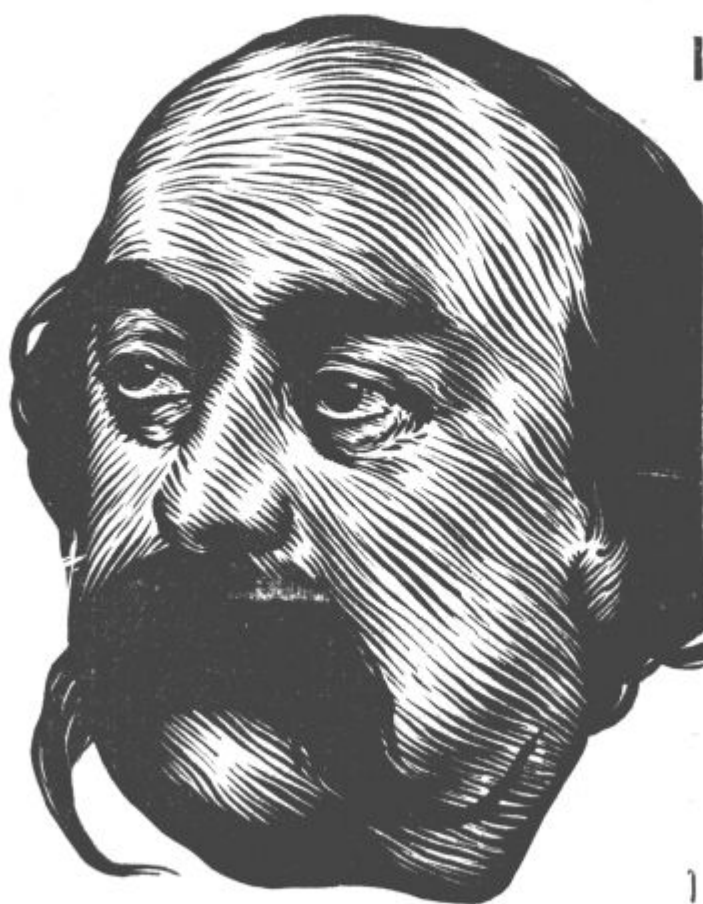
Knjiža 7.

Življenje in svet

Štev. 18.

Ljubljana 2. maja 1930.

Četo 4.

Elo, Justin: GUSTAV FLAUBERT (lesorez)

== Gustav Flaubert ==

(1821—1880)

Dne 7. maja bo 50 let, odkar se je poslovil od tega sveta G. Flaubert, francoski pisatelj svetovnega slovesa. Izšel je iz romantike, osnoval pa naturalistično šolo. Tako združuje v sebi vrline obeh struj. Romantična je pri njem vzgoja in tenkovestna tehnika. Smrtne srage ga oblikujejo, preden se odloči za ta ali oni pridevnik. Na drugi strani pa nikjer v ospredje ne sili svoje osebe, češ, umotvor naj bo stvaren, objektivni.

Naše občinstvo pozna hrusta iz Rouena po Levstikovem prevodu »Gospe Bovary-jeve« in po »Treh povestih« izpod župančičevega peresa. V naslednjem podajem z dovoljenjem Tiskovne zadruge odlomek iz romana »Salambô«, ki prikazuje življenje iz stare Kartagine v Afriki. Ker država ne more plačati vojakom najemnikom dolžnega zneska, jo ti napadejo pod vodstvom barbara Mâta. Ta je zvijačno ukradel iz božjega hrama sveto tenčico. Ker jo mora na vsak način nazaj dobiti, pošlje Kartagina v sovražni tabor Salambo, ki za ceno devištva dobi od Mâta čudoviti »zaimf« boginje Tanite. Naposled Kartagina premaga barbare ter pobije vse, le Mâto mora ostati živ, da se bo ves narod čim dalje naslajal ob njegovih mukah. Veselica se pričinja. Ječar odklene na Akropoli vrata in ujetnik se prikaže.

★

Držeč se v dve gube je stopil na plano, preplašen kakor zver, ki jo mahom izpustiš.

Svetloba ga je slepila. Nekaj hipov je obstal na miru. Vsi so ga spoznali in so zadržavali sapo.

Telo te žrtve je bilo zanje neka posebnost, obdano malodane z verskim sijajem. Sklanjali so se naprej, da bi ga videli, posebno ženske. Kar žehte so od želje, da bi gledale njega, ki je moril njih deco in može, in v globini duše se jim je nehote budila nizkotna radovednost: skomine, da bi ga doobra spoznale, pohteвица, ki se je mešala z grizenjem vesti in se kaj naglo izprevrgla v srepo sovražstvo.

Slednjič je koraknil naprej. Takrat se je razblinila omamica, ki jo je povzročila prva osuplost. Od sile rok se je odgnala, in ni ga bilo videti več.

Akropolska stolba je imela šestdeset stopnic. Hitel je po njih, kakor da ga je zanašal hudournik s hriba. Trikrat so ga videli, kako je skočil — naposled je zdolaj obstal.

Pleča so mu krvavela, prsi sunkoma hrople, in hoteč raztrgati svoje vezi, se je tolikanj napenjal, da so mu roke, prekrižane na golem hrbtu, nabrekli kot odsekani kosi kače.

Od kraja, kjer je stal ta čas, se je cepilo več ulic. Na vsakteri se je raztezala trojna vrsta bronastih verig, ki so bile pritrjene bogovom Patekom za popek, vzporedno od enega konca do drugega: množica je bila nagneta ob hišah, po sredi pa so se šetali sluge starešin ter mahali s korobači.

Eden njih ga je krepko ošvrknil in ga tako pognal naprej. Mâto je začel svojo pot.

Iztezali so roke preko verig in kričali, da se mu je pustila preširoka gaz. In ko je stopal, so ga vsi ti prsti tipali, ščipali, drpali. Dospevši na konec ulice, je vselej zabredel v drugo. Večkrat je šinil na stran, da bi jih ugriznil, a vsakdo se je bliskoma odmaknil, verige so ga pridržale, in drhal se mu je krotala.

Neki otrok mu je preklal uho. Deklica, ki je imela pod rokavom skrito konico vretena, mu je razparala lice. Izpuli so mu cele šope las in krpe mesa s telesa. Večkrat ga je kdo oplazil po obličju s palico, ki je imela na koncu pričvrščeno gobo, napojeno v nesnagi. Na desni plati mu je iz prsi brizgnil curek krvi — tedaj se je pričela blazna otámica in omamica. Ta poslednji barbar jim je predstavljal vse barbare, vso vojsko. Na njem so se maščevali za svojo nesrečo, grozo, sramoto. Togota ljudstva je rastla, medtem ko se je znašalo nad njim. Prenapete verige so se upogibale in se hotele pretrgati. Niti čutili niso udarcev, s katerimi so jih obdelovali sužnji, da bi jih odpodili nazaj. Marsikdo se je oklepal hišnih pomolov, vse vrzeli v zidovih so bile zamašene z glavami, in zlo, katerega mu niso mogli prizadeti, so mu vsaj rjovel.

Zmerjali so ga z grdimi, nečednimi psovkami, vmes pa ga posmehljivo bodrili in preklinjali, in ker jim ni zadoščala njegova sedanja boleost in gorest,

so mu napovedovali še hujše muke na vse vekomaj.

Ta neznanski lajež je pretresal Kartagino, skoraj s topoumno stanovitnostjo. Celokupni narod je včasi po več minut ponavljal en sam zlog, hripav, zamolkel, blazen glas. Zidovi so trepetljali od tuljenja od vrha do tal, in Mātu se je zdelo, da prihajata obe ulični steni nadenj in ga dvigata kvišku nalik velikan-skim rokam, ki bi ga davile v zraku.

A domislil se je, da je že njega dni doživel nekaj sličnega. Bila je ista sordrga na ploščadih, isti pogledi, isti srd. Ali tistikrat je bil svoboden, vse se mu je umikalo, ščitil ga je bog — in ta spomin, ki je počasi postajal točnejši in določnejši, ga je navdal s poražajočo bridkostjo. Tema se mu je delala pred očmi, mesto se mu je sukalo v glavi, kri se mu je cedila iz rane na stegnu — čutil se je blizu smrti. Kolena so mu klecnila in polahko se je zgrudil na tlak.

Nekdo je šel v pridvorje Melkartovega hrama po prečnico iz trinožnika, ki je bila razbeljena v žerjavici, jo potisnil pod prvo verigo ter mu jo prislonil na rano. Meso se je pokadilo. Porogljivo jaskanje ljudstva je zadušilo njegov glas. Zopet je bil pokonci.

Šest korakov dalje je vnovič omahnil, potlej tretjič in še četrtič — a vselej ga je nova muka spravila kvišku. S kovinskimi štrkalicami so brizgali vanj kapljice vrelega olja, mu trosili na pot steklenih črepin, on pa je bosopetil po njih. Na vogalu ulice Sateb pa se je naslonil

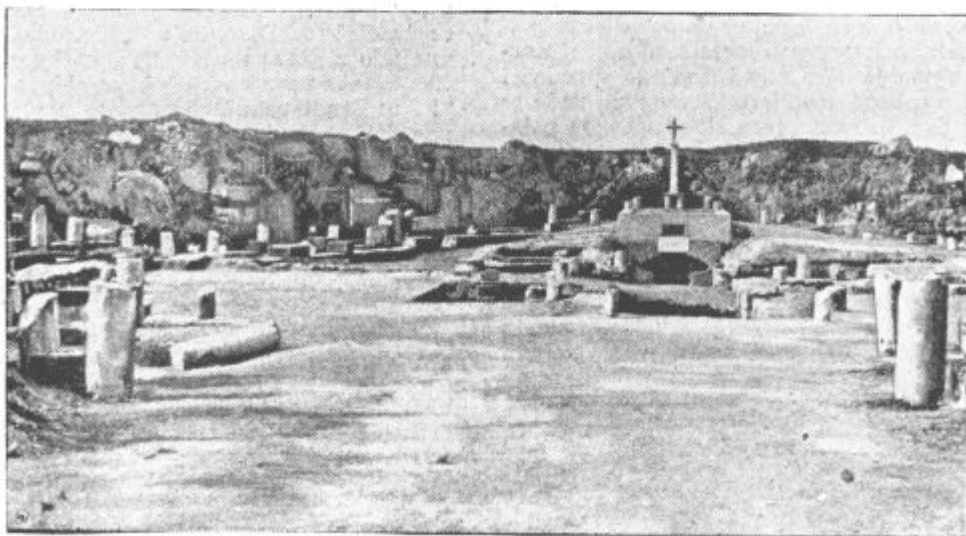
s hrbtom na zid pod pristreškom prodajalnice in ni šel več naprej.

Sužnji Sosveta so ga švrkali s svojimi biči tako divje in tako dolgo, da so jim bile rese na tunikah mokre od znoja. Măto se je zdel neobčutljiv. Mahoma pa se je zaletel in jel na slepo dirjati; pri tem je brbunkal z ustnicami kakor ljudje, ki drgetajo od hudega mraza in šklepečejo z zobmi. Krenil je skozi ulico Budes, po cesti Sepo, pretekel Zelni trg in dospel na Khamonovo namestje.

Sedaj so ga imeli duhovni v oblasti. Sužniki so pravkar odrinili množico. Bilo je več prostora. Măto se je ozrl okoli sebe in pogled mu je obvisel na Salambi.

Pri prvem koraku, ki ga je storil, je bila vstala in zatem nehotoma, čim bliže je prihajal, po malem pristopila na rob gredine. V kratkem se je ves vnanji svet zabrisal zanjo — videla je edinole Măto. V duši ji je postalo tiho — zazeval je takšen prepad, v kakršnem izgine veselje pod pritiskom ene same misli, enega spomina, enega pogleda. Ta mož, ki je korakal proti njej, jo je nepremagljivo privlačil.

Razen oči ni imel nič več človeškega na sebi. Telo mu je bila podolgovata, čisto rdeča kepa. Raztrgane vezi so mu mahljale ob bedrih, a ni jih bilo razločiti od kit na njegovih pesteh, ki so bile docela brez mesa. Usta so mu bila na stežaj odprta. Iz očesnih jamic sta mu švigala dva zublja in mu na videz plapolala do las — in vendar je siromak še vedno stopal naprej!

Ostanki nekdanjega cirkusa v stari Kartagini, ki so jo Rimljani premagali po hudih vojnah in jo zažgali. »Kraljica morij« je gorela celih 17 dni.

Dospel je do pod ploščadi. Salambô se je sklanjala prek opirala. Te grozne zenice so jo motrile in na mah se je zavedela vsega gorja, ki ga je prebil zanjo. Čeprav se je boril s smrtjo, ga je vendar videla ta čas v njegovem šatoru na kolenih, kako ji prižema z rokami stas in jeclja sladke besede. Žejalo jo je po tem, da bi še enkrat čutila te dlani, čula to ljubkovanje: ni marala, da bi umrl!... V tem trenutku se je Mâto silno stresel — zaklicati je hotela. Zvalil se je vznak po tleh in se ni več genil.

Skoraj onesveščeno so duhovni, ki so si prizadevali okoli nje, prenesli Salambo nazaj na nje prestol. Cestitali so ji — smrt onega moža je bil njen čin. Ploškali so z dlanmi, topotali z nogami in tulili njeno ime.

Medtem se je neki moški zakadil na truplo. Dasi je bil brez brade, je vendar nosil plašč Molohovih svečnikov, na plečih in za pasom oni posebni nož, s katerim se je razkosavalo posvečeno meso in ki je imel skoncem ročaja zlato veslico. Z enim samim mahljajem je razklal Mâtu prsi, mu izpulil srce in ga položil na žličko. Zatem pa je šahabarim iztegnil roke kvišku in ga poklonil solncu.

Solnce je tonilo za valovi. Žarki so se upirali liki dolge strelice na krvavo srce. Bolj ko so pojemali utripi, bolj se je pogrezala zvezda v morje. Pri zadnjem trzanju je izginilo.

Tedaj je zadonel od zaliva do plitvine, od medmorja do stolpa svetilnika po vseh ulicah in cestah, po vseh stavbah in svetiščih en sam neznanski krik, ki je včasih prenehal, potlej pa se na novo pričel. Poslopja so trepetala od njega. Kartagina je tako rekoč drgetala v trzavici titanskega veselja in brezmejne nade.

Nar' Havas, pijan od ponosa, je položil v znak posesti svojo levico Salambi okoli života, z desnico pa je prijel za zlato čašo in napil kartaginskemu duhu zavetniku.

Salambô se je vzdignila kakor njen soproj s kupico v roki, da bi tudi pila. Toda z navzad upognjeno glavo je omahnila na prestol — blede, toga, z odprtimi ustnicami — in razpuščeni lasje so ji padali na zemljo.

Tako je umrla Hamilkarjeva hči, ker se je doteknila Tanitinega plašča. D. A.

Svojevrsne živali

Narava, bi dejal, se včasih igra. Vsakdo pozna ljubko žuželko zlato minico, nazvano tudi zlatokrilec. Preden je ta hrošček popoln in poseča najlepše cvetke, je debel, bel in trebušast črv, ki nosi po hrbtu grdo, rjavkasto in trdo dlako. V tej obliki se zlata minica menda »vica«, kajti usojeno ji je, da venomer leži na hrbtu in cepeta z nožicami po praznini. Plazi se po hrbtu.

Kadar si obstal ob ribnjaku ali ob reki, si videl žužke, kako krožijo med lokvanji in drugim povodnim rastjem. Ogled si dobro te srčkane živalce, oblečene v žamet in svilo spreminjastih barv. Njih telesce sliči na barčice in njih nožice so podobne veselcem drobčenega čolnička. To so hrbtoplovke ali veslalke: gibljejo in premikajo se po hrbtu, trebuh in nožice pa molijo v zrak. Posebnost teh navodnih stenic je to, da je njih oko periskop, nekaj »vsevid«, ki vidi na površju in v vodi, torej zgoraj in spodaj. To je imenitna domislica matere Prirode. Človek bi menil, da si je ustvarila to igralko v zabavo in razvedrilo. Glava se hrbtoplovki okreta na ogrodih kakor človeku, ki na hrbtu plava...

Med ptiči visé nekateri vedno z glavo navzdol, tako indska papiga, nazvana valóvar. Francoz ji pravi »inséparable«, ker živi vsekdar paroma in je ni mogoče same ohraniti v kletki. Venomer za nožice od drevesnih vej, ako so proste, ali od gredi, če so v ptičnici. Kadar se zbude, se postavijo na noge samo toliko, da se nazobljejo. Drugače se neprenehoma gugljejo z glavo nizdol. Tudi pirhpogačice so tako navajene: podkovnjaki, vampiri in drugi prhutarji spavajo z glavo navzdol, obešeni za kremplje ter oviti v svoja krila kakor v plašč... Neki drugi sesalec, troprsti lenivec, nekaka opica, imenovana tako zaradi svojih počasnih kretenj, spi ter počiva z glavo navzdol. To pa se ne bi smelo trditi o velikan-skem lenohodu (megatherium), izumrlem lenivcu, čigar okostje so našli v južno-ameriških skladih, ki se časovno ujemajo z našim diluvijem.

PRITLIKAV PISALNI STROJ

je izumil v Londonu neki ljubitelj umetnosti. Priprava ni večja od pesti. Deluje brezhibno in dela pismenke, ki se dajo le s povečalom čitati. Vsa je iz zlata in srebra. Črke se zaznamujejo z demantnim šilcem. »Očenaš« (227 besed) se natipka s to samopisnico na površini pol kvadratnega centimetra.

Velika skrivnost življenja

Ali imajo stanice dušo?

Profesor dr. Hans Driesch, znani dušeslovec v Lipskem, je imel te dni predavanje, v katerem je obravnaval odnose med vitalizmom in parapsihologijo. Učenjak je izvajal med drugim:

Vsak živ organizem predstavlja zamotano množstvo stanic. Mehanisti so poskusili pojasniti razvoj živega bitja čisto mehanično. Embrionalni razvoj se najlažje spozna na jajcu morskega ježa. Po oploditvi se razdeli jajčna stanica v dva dela. Vsak del razpade v poznejšem stadiju zopet v dva dela, tako da imamo najprej štiri, pozneje osem, šestnajst itd. delov. Te stanice se razvrstijo v skupine po določenih sistemih. Iz staničnih skupin nastane najprej črevo, potem okostje, slednjič liščinka. To je embrionalni stadij, ki živi že lastno življenje. Koliko stanic je potrebno za zgradbo kompliciranega organizma, je razvidno iz tega, da so našli pri človeku približno bilijon stanic. Kako zamotano je množstvo v razvrstitvi stanic, vidimo že pri človeškem okostju, kjer predstavlja vsaka koščica tipično razporejeno kompliciranost. In potem še množstvo stanic različnih organov in mišic.

Kako naj logično doumemo ta razvojni proces? Neka teorija, ki se nam vidi na prvi pogled zelo konkretna, zatrjuje, da bi moglo biti jajce prav tako raznovrstno kakor celo telo, da so v jajcu posamezni deli le tako majceni, da jih ne moremo videti. Potemtakem bi bila v kurjem jajcu oblikovana že cela kokoš in bi bilo treba samo kemično pospešiti nadaljnji razvoj posameznih organov. Pri tej teoriji pa se nekaj ne ujema. Pupku lahko odbijemo nogo, deževnici pa glavo in oba organa bosta zopet zrastle.

Začnimo še enkrat z jajcem morskega ježa in ustavimo se pri stadiju, ko se je jajčna stanica že razcepila na dve. Po mehanični teoriji bi moral vsak teh dveh samostojnih delov stanic odgovarjati polovici telesa. Če uničimo en samostojni del stanic, bi se morala logično razviti samo ena polovica telesa, če je takšen razvoj vobče možen. Lahko pa gremo še dalje. Če so že štiri stanice, o katerih domnevamo, da odgovarjajo štirim četrtinam bodočega telesa, in če uničimo tri četrtine, bi

se mogel iz preostale četrtine razviti samo četrti del telesa. Pokaže pa se nam naslednje dejstvo: Tudi iz polovične jajčne stanice se razvije cel morski jež ali cel pupek. Če pustimo obe polovici jajčne stanice, da se razvijata samostojno, dobimo dva morska ježa ali dva pupka, tako rekoč dvojčka.

Iz tega je torej razvidno, da čisto mehanistična razlaga ne zadostuje za umevanje tega fenomena, da živijo torej celice po svojih lastnih zakonih, in da se razvijajo na pobudo nekakšnega duši podobnega činitelja. Mehanistična biologija pa se da ovreči tudi drugače. Če pojmujejo živi organizem kot stroj in če je ta stroj že v jajcu oblikovan do najmanjše potankosti, bi se mogel razviti le nepopoln stroj, ako bi odvzeli jajcu nekaj njegove vsebine. Manjkati bi mu morali gotovi sestavni deli. Iz poskusov z jajcem morskega ježa pa sledi, da celo v napredujočem stadiju nastajanja stanic, torej tedaj, ko se je morda ena stanica razmnožila v tisoč stanic, lahko odvezamo poljubno množino stanic, pa se kljub temu razvije popoln primerek morskega ježa, pupka ali kakega drugega bitja. To si lahko razložimo samo z domnevo, da ima vsaka živa stanica svoje lastne zakone. Organično življenje se torej ne da pojasniti niti fizikalnično niti kemično.

Učenjak je mnenja, da obstoji velika skrivnost življenja v prav tej samozakovitosti življenja, v njegovem posedu življenja in dopušča domnevo, da z razpadom stanic še ni konec vsega življenja.

KOLIKO KRVI IMAS

Celotna teža krvi znaša eno trinajstino celotne teže človeškega telesa: torej okoli 5 kg pri osebi, ki tehta 70 kg. Izpremenjena v litre znaša malo manj ko 5 l, ker je kri gostejša od vode. Pri povprečnem odraslem človeku znaša kri 5 litrov. Vendar se ta množina dokaj izpreminja. Med postom se zniža, med prebavo pa zviša. V udu, ki deluje, je krvni obtok obilnejši. Mašice vsebujejo največ krvi.

Prof. A. M. Snyder,
docent za psihologijo na
newyorški univerzi

Psihologija otroške igre

Nova pota k individualni vzgoji otrok

Manogi otroci nas postavljajo pred probleme čuvstva. Nekateri otroci so nervozni, vedno nemirni in nikoli zbrani, drugi so boječi in se ustrašijo skupine ljudi, tretji razdražljivi in se kujajo v kotu itd. V naslednjem bi si nekatere »neprilike afekta« pobleže ogledali in poskusili najti sredstva zanje: v prvi vrsti umno izbrane igre in prav tako s pametjo kupljene igrače.

Nervoznost je indeks za lahkoto, s katero spraviš koga v razburjenje. Nervozen otrok se vznemiri ob pogledu na večjo množico ljudi, v družbi tujih ljudi, zaradi nenavadnih dogodkov, z novo okolico ali novimi predmeti v stari okolici. Tak otrok se utegne brez razloga prestrašiti in razsrditi ter zelo demonstrativno kaže svojo ljubezen ali sovraštvo. Vrhu tega je nemiren in zelo težko ostane miren. Njegova nervozna napetost se izdaja z nervoznim smehom, z nervoznimi trzaji ustnic ali drugih mišic na obrazu, z zavijanjem prstov ali drugimi kretnjami telesa.

Nervoznost temelji v nevrogičnem sistemu. Po vnajem dražljajev se pojavi večja občutljivost, tako da naglo nastopi odgovarjajoča aktivnost. Nervoznost utegne tudi biti posledica bolezni, če se življenska sila telesa zmanjša, ali pa, če se je otrok na ta ali oni način preveč utrudil.

Splošno načelo, po katerem je treba ravnati, če hočemo nervoznosti priti do živega, bi bilo v prvi vrsti to, da damo otroku prilike za tako igranje, pri katerem je po možnosti pri miru. Daj otroku, da se bo lahko dolgo igral v miru, in pazi, da se ne bo po nepotrebem razburjal. Kakor hitro si začel paziti v glavnem na mir, moraš omejiti igre, pri katerih je potrebno dosti gibanja. To pa ne pomeni izločenja fizičnih, tedaj telesnih vaj, zakaj izobrazba odpornega, krepkega telesa je prva zahteva za premaganje nervoznosti. Gibanje v zvezi z igranjem je včasih za otroka prerazburljivo.

Odsvetovati je vsako igračo, ki bi utegnila zaradi naglega gibanja ali svoje teže povzročiti pretrse in vzne-

mirjenja. Priporočati pa je mirno igro, tako na primer kako dramatično ali konstruktivno igro. Toda pri konstruktivni igri otrok ne bo hotel dolgo ostati pri miru, na primer pri grajenju komplicirane »stavbe« ali poslikanju velike podobe. Zato naj bodo prve stvari te vrste preproste in enostavne, zlasti ker je važno, da otrok dovrši, kar je začel. Mirne dramske igre so med drugim igre z lutkami, živalmi, Noetovo barko, majhnimi vasicami (na primer japonskimi ali indijskimi), živalskimi cirkusi, majhnimi avtomobili, železnicami, parniki, konji in vozovi, dalje igranje teatra itd. Skrbno je treba izbrati igrače, ki se hitro ne pokvarijo in ki niso sestavljene iz preveč delcev. Nervozen otrok naj ne dobi preveč igrač naenkrat.

Treba je tedaj preskrbeti obilne prilike za mirne igrače, prav tako pa je važno, da otroka navadiš na družbo in na igro z drugimi otroki. To dosežeš najlažje s tem, da jih vpišeš v kako igralsko skupino.

Boječnost je neke vrste nervoznost, ki meji na strah. Ena izmed najvažnejših stvari pri vzgoji otrok je, da za vsako ceno zavreš razvoj občutkov strahu in da vzgojiš v otroku zaupanje vase. Če je otrok pri kakih prilikah pokazal boječnost, je treba skupaj z otrokom stvar proučiti in poskrbeti za to, da bo njegovo prihodnje izkustvo v enakih okoliščinah prijetno. Tako na primer lahko strah pred temo tako odpraviš, da se z otrokom v temi igraš ali mu pripoveduješ zabavne povesti.

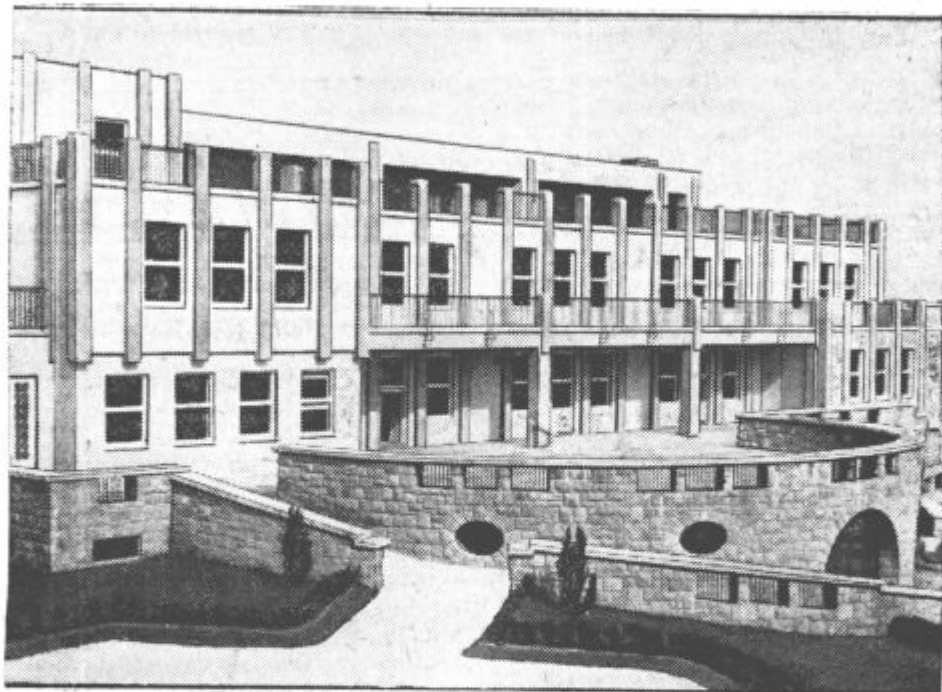
Preprečenje raznovrstnih stremljenj lahko ubije v otroku zaupanje vase. Normalen otrok je aktiven in hoče sam izvršiti stvari. Če storiš to namestu njega, mu s tem vzameš priložnost, da bi se naučil in če se otrok ni naučil kako stvar izvesti do konca, bo že pri poskusu plašen.

Če se otrok razvija in navadi ravnati z raznimi vrstami igrač, se sčasoma čedalje bolj seznani z njimi. Njegovo telo se okrepi, če rabi igrače, ki zahtevajo nekaj mišične moči, kakor n. pr.

pri igranju z gugalnico, različni kolesi, bradljo, kolotečnicami ali orodjem za kopanje. Spretnost v rokah bo otrok dosegel z metanjem žoge ali obročev, prav tako pri merjenju s puško in streljanju s puščico iz loka. Igranje z žogami, dominami in kartami bo plašljivega otroka pripravilo do tega, da se bo rajši kretal v družbi in dobil zaupanje vase. Tako ga bo plašljivost kmalu minila. Posebno važno je za plašljivega otroka, da se igra v skupinah.

z drugimi igračmi. Jokav otrok joka, da zbudi sočutje, navada pa ga kmalu tako zelo obvlada, da začne v družbi drugih otrok za vsako malenkost jokati.

Za ozdravljenje jokavega otroka imaš na razpolago samo eno sredstvo: ne razvajaj ga preveč! Otroka, ki se ne more razumeti s tovariši pri igri, ne podpiraj v njegovi trmi! Navadi ga, da se bo sam branil in postal enakovreden član skupine. Če bo otrok pre-

Največji otroški vrtec je na Dunaju, zgrajen po načrtih moderne stavbne kulture

Dobro je, da tako skupino čedalje bolj povečaš, da otroka navadiš na čim večjo družbo ljudi.

Potem ko si preskrbel za to, da postanejo igrače in igrske skupine čim mnogoterejše, ti mora biti briga, da otroku pomagaš do uspeha. Vsak uspeh krepi zaupanje vase in pomaga iztrebiti strah. Začni s takimi stvarmi, ki jih otroci lahko izvrše, ne da bi se jim bilo treba bati neuspeha; polagoma pa stopnjuj njihovo zaupanje vase s tem, da jim daš v roke čedalje težje igrače.

Jokavost je pri otroku posledica razvajenosti in pretirane materinske ljubezni. Ker je otrok preobčutljiv in ga vsaka stvar takoj užali, se ne more

stal jokati, ga bodo tudi drugi otroci nehali dražiti in zasmehovati.

Primeri se tudi, da nekaterim otrokom popolnoma manjkajo normalni afekti. Ravnodušen otrok ne kaže ne izrazite, naklonjenosti ne nenaklonjenosti. Vest, da se bo peljal v avtomobilu, ga ne navduši. Nov klobuk ali nove igrače sprejme brez vsakega veselja. Od normalnega otroka pričakujemo, da kaže zanimanje za nove poskuse. Toda ugotovili so, da večino otrok, o katerih trdijo, da so ravnodušni ali indiferentni, zato tako imenujejo, ker ne pokažejo zanimanja za tiste stvari, za katere ravno pričakujemo, to je za stvari, s katerimi smo nameravali zbuditi

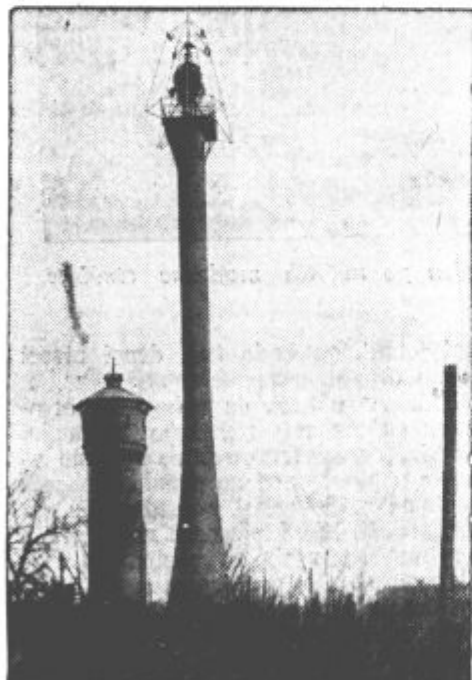
otrokov zanimanje. Tako zvaní rav-
nodušni otrok pokaže pri tem si-
cer svojo naklonjenost ali nenaklonje-
nost, pogrešamo pa pri njem neko za-
nimanje.

Opazili so, da so otroci z neko višjo
inteligenco navajeni, da se kažejo rav-
nodušne nasproti stvarim, ki otroke
njihove starosti navadno zanimajo. To
bi utegnili izvirati iz tega, da ne gre
telesni razvoj in razvoj čustva vstric
z duhovnim razvojem. Taki otroci so
prezreli za mnoge stvari, ki zanimajo
otroke njihove starosti, a vendar ne
kažejo nagnjenja, da bi se udeleževali
iger z otroki, ki so jim duhovno ena-
kovredni, in tudi pozneje nimajo poseb-
nega zanimanja za družbo. V takem
primeru je najbolje preskrbeti otroku
take tovariše za igro, ki so mu i teles-

no in duhovno enakovredni. Če to ni
dosegljivo, je za duhovno bolj razvi-
tega otroka bolje, da se igra s skupino
takih otrok, ki so mu po starosti koli-
kor moči blizu. V taki družbi se bo
ravnodušni otrok začel polagoma zani-
mati za igre na prostem, za družabne
igre in morda tudi za konstruktivne
igre in ker ga odlikuje višja intelligen-
ca, smemo pričakovati, da bo nekega
dne postal vodja skupine. Vedno mo-
ramo misliti na to, da so takemu otro-
ku igre, s katerimi se ukvarja njegova
skupina, najbrž prenežrele ali preotro-
ške, in zato ga ne smemo siliti, da so-
deluje pri igrah na prostem, ki ga ne
zanimajo. V takem primeru je pripo-
ročljivo, da mu damo take igrače in
priliko za take igre, s katerimi se lahko
sam ukvarja.

Radio svetilniki

Proden se je brezžična telegrafija
spopolnila do današnje vsesplošne upo-
ravnosti, so se v varnostni službi na
morju, zlasti pri obrežjih uporabljale
samo zvočne in svetlobne signalne na-

Novi radio svetilniki v pristanišču
Swinemünde, ki naznanjajo štirikrat
na dan (ob 6, 12, 18 in 24) točni čas

prave, svetilniki ter sirene in zvonci.
V megli svetilniki niso dosti zalegli,
zvoncev in siren ob hudih nevihtah tu-
di ni bilo slišati na potrebno daljavo.
Podvodni oddajni zvočnih znamenj
pa se niso posebno obnesli zaradi pre-
majhne dalekosežnosti.

Radio svetilniki vseh teh napak ni-
majo, vrh tega pa še lahko oskrbujejo
večja okrožja. Radio svetilniki so prav
za prav samo v elektriko prenešeni na-
vadni svetilniki, ki namestu vidnih pra-
menov barvaste svetlobe izžarjajo na
morje nevidne električne žarke. To se
vrši seve v nekem dogovorjenem redu
in presledkih, da se oddajniki loči-
jo drug od drugega. Vsak radio sveti-
lnik se pozna po svojem doklicnem zna-
ku, po časovnem taktu, to je po pre-
sledkih, v katerih si slede posamezni
znaki, po valovni dolžini ter po višini
tona. Ves obrat se vrši seveda popo-
loma avtomatično.

Ladijski kapetan, ki plove blizu
obrežja, se s pomočjo radio svetilnikov
lahko ob vsakem vremenu orientira o
svoji poziciji in o smeri, v kateri plo-
ve. V ta namen potrebuje samo pri-
mernega prejemnega aparata, tako zva-
nega radio-goniometra z vrtljivo okvir-
no anteno. S tem aparatom tudi v naj-
gostejši megli lahko krmari ladjo na-
tanko proti svetilniku. Pozicijo ladje
na morju pa ugotovi tako, da zariše na
karti presečišče posameznih smeri, ki
jih je pokazala okvirna antena, zapo-

redoma uravnana na nekatere bližnje radio svetilnike. Z radio-goniometri je danes opremljenih že na stotine ladij.

Zadnja štiri leta so razne države zgradile na svojih morskih obalah že nad 150 brezžičnih svetilnikov. Ladja,

ki plove n. pr. iz Atlantskega oceana skozi Rokavski preliv v Hamburg, lahko zapadno od Irske krmari v megli ali neurju pod varnim vodstvom radio-goniometra in nevidnih brezžičnih svetilnikov.

Črno cesarstvo

O Abesiniji se govori in piše redko kdaj. In redki so glasovi, ki pridejo od tam v Evropo. Topot je prišel glas o smrti cesarice Zaoditu, po kateri je prevzel vlado v deželi regent Ras Tafari, ki se je dal izklicati za negusa negestija — kralja kraljev. Smrt cesarice Zaoditu je precej skrivnostna. Črno cesarstvo je zakrito s črno kopreno dogodkov in spletk.

Abesinija se pojavlja v zgodovini z imenom egiptskega kralja Psametiha I. Za njegove vlade se je izselilo iz Egipta 240.000 pripadnikov egiptskega vojaškega stanu, ki so se naselili v abesinskem gorovju ter osnovali vladavino z glavnim mestom Aksum. Kot »Aksumitsko kraljestvo« je igrala Abesinija v starem veku precej veliko vlogo. Potem so se priselili v deželo še Arabci iz južne Arabije, ki je bila od časa do časa pod vladavo abesinskih kraljev. Ko pa je prišla Abesinija v krog grške kulture, je našlo l. 330. po Kr. krščanstvo pot v deželo iz Aleksandrije. Tako se je vpliv grške kulture mogočno povečal. V naslednjih treh stoletjih je doživela Abesinija dobo razcvita, ki pa se je kmalu nehala zaradi zmede verskih vojn. Tri sto let so vladali pripadniki židovske vere. Šele potem se je krščanstvo zopet polastilo vodilne vloge. V 16. stoletju pa je zopet pretila nevarnost, da bo deželo preplaval islam. Samo Portugalcem gre hvala, da je ostalo vse po starem.

Novejša abesinska zgodovina, zlasti minulo stoletje, izpolnjujejo neprestane državljanske vojne, ki so jih vojevali med seboj kralji treh provinc: Amhare, Tigréja in Šoe. Okoli l. 1850. se je posrečilo Kasi, sinu nekega namestnika, podvreči si vso Abesinijo. Dal se je tudi izklicati za etiopskega kralja, ter si je nadel ime Teodor. Njegovo vladanje pa ni bilo dolgo. V boju z Angleži je podlegel, nakar se je končal sam. Zdaj je prišel ugoden čas za

kneza provincije Tigré, ki je privzel ime Janez. Napade iz Egipta je dobro odbijal, padel pa je v bojih z Madisti. Oblast je prevzel Menelik iz Šoe. Posadil si je na glavo vladarsko krono in je postal najmočnejši vladar Abesinije. Posebno se je proslavil s porazom

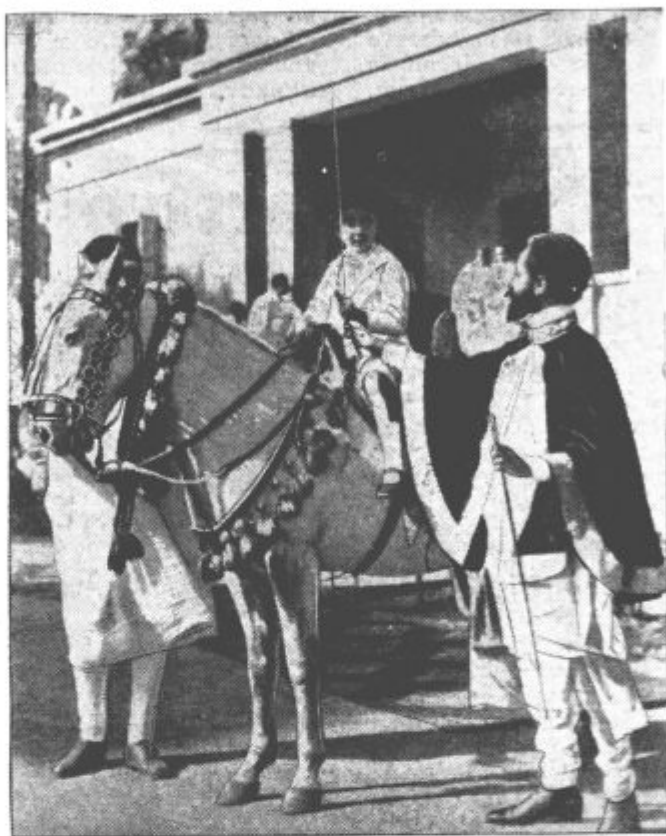

Cesarica Zaoditu

Italijanov pri Adui. Preden pa je izdelal načrte do kraja, je zapadel duševnemu razkroju. Njegove možgane je razrval strup. Tudi njegovi privrženci

ci so postali žrtve enakih sredstev. Tajna morilna roka jim je stregla po

življenju, dokler jih ni iztrebila do kraja. Ta moritev je trajala tako dol

Novi abesinski cesar Ras Tafari (na konju njegov sin »prestolonaslednik«)

'Abesinski »levji vilezi« (cesarjeva telesna garda), ki smejo nositi levje glave in kože kot najvišje odlikovanje za hrabrost

go, da je izbruhnila ogorčenost ljudstva javno in postavila vladarico Taitu, ženo cesarja Menelika, pred sodišče. Izkazalo se je, da je ona nagovarjala zločince. Posledica te obsodbe je

kar je zasedla prestol najstarejša Menelikova hči Zauditu. Njen zaveznik Ras Tafari, po činu najstarejši abesinski knez in sin pod Menelikom poznane Rasa Makonena je postal regent.

Abesinski plemenitaši s služabniki

bila, da je izginila, kakor njene žrtve. Nekaj let je bil v deželi mir, potem se je staro življenje moritev jelo ponavljati. Strupena pijača je vršila svoje razdorno delo naprej. Menelik je bil določil za svojega naslednika mladoletnega vnuka Lidž Jasuja. Tudi on je izginil med domačo revolucijo, na-

Zdaj je Zauditu »umrka« in častilnopod Ras Tafari je postal edini vladar. Kaj misli svet o njem, pove dovolj zgovorno dejstvo, da je bil pred Društvom narodov že obtožen umora...

Bojevitost in zločin sta pisala zgodovino Abesinije v minulosti. Njena zgodovina jedva pozna vladarja, ki li

Cesarjevo poletno bivališče

bil umrl naravne smrti. Kakor so divje gore in planine Abesinije, ki je polna prepadov, tako je tudi nepreračunljiv značaj abesinskega ljudstva.

Jedro dežele je kakih 2000 m visoka ravnica, ki jo režejo reke, ki so ustvarile ozke doline. Planinski svet je poln strmih sten, ravnih plošč, ogromnih bazaltnih in trahitnih stožcev, ki se dvigajo do 4620 m visoko (najznamenitejši vršac je Ras Dašan). In tam, kjer se izgubi ostro skalovje v ravnini, se začne »kola«, vroči svet, goščavje neprebojnih in močvirnih prašum, kjer še domujejo velike roparice in zverj, med njimi slon, nosorog in nilski konj. Tu uspeva tudi kava, čije domovina je baje v južnoabesinski pokrajini Kafi. Če pa stopiš višje, prideš v območje tako zvane »Vojne« Dege, višavja, kjer raste vinski trs in kjer je podnebje bolj suho, pragozd pa redkejši. Tod se podijo antilope v ogromnih čredah, tu uspevajo banane in trte, ki so dale pokrajini tudi ime. Najvišji svet je »Dege«, visoka ravnica. Podnebje in rastje je skoro srednjeevropsko. Pokrajini daje značilnost posebno kosolovo drevo.

Kakor narava pa je raznovrstno tudi ljudstvo dežele. Prebivalstvo šteje nad 15 milijonov duš. Poglavitna sestavina ljudstva niso črnici, marveč potomci priseljenih Arabcev, ki so se pomešali s hamitsko krvjo. Mnogoženstvo in trgovina s sužnji, ki povzroča, da se že od pamtiveka prinašajo v deželo ženske iz najrazličnejših tujih krajev, je krivo, da je napredek zaostal in da se ni iz teh ljudi stvaril enoten tip. Zato se dogaja, da ima deca enega in istega očeta zdaj rdečerrjavo, zdaj olivnorumeno, zdaj temnorjavo in celo črno kožo — poleg tega pa čisto enostavne ali pa skodrane lasse. V šegah in običajih prevladuje arabski vpliv. Možje se oblačijo v široke hlače s pasom, ženske nosijo dolge srajce. Oboji pa se poslužujejo rjuh za ovijanje. Bojevit, kakor je, nosi Abesinec s seboj orožje, bodisi sulico, puško ali pa okrogel ščit iz bivolove kože. Posebnih kreposti niso mogli odkriti popotniki na abesinskem ljudstvu. V splošnem pa so zabeležili neke vrste gostoljubnost, spoštovanje žene, pripadnost otrok in patriarhalčno ravnanje s služabniki.

Kršćanstvo ni moglo oplemenititi ljudskega značaja. Ločenost dežele je storila, da se je krščanstvo pač obdrža-

lo in se celo uspešno upiralo paganskim in muslimanskim navalom. Odtod pa tudi druga stran osamljenosti tega veroizpovedovanja — krščanstvo je ostalo brez stikov z ostalimi kristjani. Pomešalo se je močno z židovskimi in paganskimi elementi ter je padlo na nizko stopnjo praznoverja in čarovniških ceremonij. Ljudstvo podlega mračnemu praznoverju. V navadi so nekakšne »vice«, post in priprošnje ter milodari za one, ki umro v grehu. Poleg krsta obstoja še obrezovanje, in sicer za dečke in deklice. Sveto obhajajo uživanje v obeh podobah z okisanim, na veliki četrtek z neokisanim kruhom. Poleg nedelje praznujejo tudi soboto. V navadi so tudi posebni čistilni in jedilni zakoni, ki izvirajo iz židovstva.

Gospodarstvo dežele je nepomembno, čeprav uspevajo rastline vročega in zmernege pasu, čeprav omogočajo visoki pašniki velikopotezno živinorejo in čeprav je dežela bogata tudi na rudah, n. pr. na zlatu in železu. Poljedelstvo in živinoreja sta še na jako primitivni stopnji. Obrt je slabo razvita, izvoz malenkosten ter se omejuje v glavnem na kavo in na živalske produkte.

Abesinija ima svojo bodočnost. V srcu dežele leži na ribah bogato jezero Tana, iz katerega odteka Sinji Nil, glavna reka dežele. V Angliji se že dokaj dolgo bavijo z načrtom, da bi to jezero zajezili in vodostaj Nila s tem še bolj regulirali. S tem bi Anglija ne le pomnožila proizvodnjo bombaža v Sudanu, ampak bi tudi dobila Egipt popolnoma v svoje roke. Iz razumljivih vzrokov pa se je abesinska vlada doslej branila prepustiti jezero Angležem. Če bi prišlo do tega, bi šel ves vpliv abesinske vlade po vodi. Ko pa angleški pritisk le ni odnehal, se je abesinska vlada podala toliko, da je sklenila prepustiti regulacijo jezera Američanom. To je dalo povod za napetost med Angleži in Američani. Ti bodo sedaj zgradili jez in tisti dan, ko bo gradnja dovršena in izročena prometu, bo prvi dan nove abesinske zgodovine, dan vstopa Abesinije v veliko svetovno politično areno.

== Prebivalstvo Mehike ==

Raznolikost mehiške pokrajine* se zrcali tudi v človeku. Razlika med mehkimi, rjavimi južnimi rodovi in med trdimi, fanatičnimi prebivalci visoke planote ni nič manjša od razlike med tropsko bohotnostjo in med trpkostjo visoke planote. Na nasprotstvih bogata priroda je eden izmed vzrokov tiste anarhije, ki dviga pokrajino proti pokrajini, pleme proti plemenu, generala proti generalu in provinco proti provinci.

Mehika pa ni raztrgana le po svoji tvorbi, marveč tudi po zgodovini svojih ljudstev. Mehika ni del tiste nove Amerike, ki so jo pesniki opevali in ji zavidali srečo, češ da nima niti zgodovine niti razvalin. Uxmal, Palenque, Mitla, San Juan Teotihuacan so še danes zgovorne priče velike preteklosti in kadar peon orje zemljo, naleti na idole, na slike bogov z grozovitimi, izmučenimi potezami, ki so jih molili njegovi očetje. Tudi ljudstvo je ostalo staro. Španci so prebivalce samo podvrgli, ne pa uničili. V več nego štirih petinah vseh Mehikancev se še vedno pretaka stara indijanska kri.

Mehika je še danes dežela Indijancev. Dve petini prebivalstva so čisti Indijanci, nad dve petini je mešancev, pri katerih močno prevladuje indijanski značaj in šele peta petina ljudi je čisto belih.

Da so se mogli v Mehiki Indijanci obdržati v tako močnem številu, medtem ko so jih v anglosaški Ameriki skoro docela izkoreninili, ne izhaja toliko iz tega, da bi bili Španci njih bistvu prijaznejši nego Anglosaksi, marveč je to posledica čisto različnih metod in smotrov kolonizacije.

Verski in politični begunci, ki so se izselili v današnjo anglosaško Ameriko z namenom, da si tam osnujejo novo domačijo, so bili po večini rokodelski sloji in so privedli s seboj svoje žene in otroke, tako, da so že od vsega početka tvorili novo ljudstvo, ki ni hotelo na svojem ozemlju trpeti nobene drugega plemena. Španci pa, ki so se odpravili v novi svet, niso bili v strogem pomenu besede nikakšni emigranti, marveč pustolovci, vojaki, uradniki in svečniki, ki so skoro brez iz-

jeme odšli v Ameriko, da bi si tam nagrabili premoženja in se potem bogati vrnili v domovino. Le v najredkejših primerih so bili med njimi rokodelci. Na ta način so bili od vsega početka navezani na sodelovanje domačinov. Španci so tudi le poredkoma jemali s seboj v kolonije svoje žene. To je privedlo do mešanja plemen in iz tega je nastala v latinski Ameriki močna mešanica ljudstev, ki jih imenujemo s tujo besedo mestici.

Indijanci niso enotno ljudstvo in so si deloma čisto tuji in sovražni. Najvažnejša plemena so Nahuja, Otomi, Mixteci, Zapoteci in Maya. Vsa plemena govorijo drugačne jezike in se temeljito razlikujejo tudi po svojih navadah in običajih. Med njimi so razlike tako velike kakor n. pr. med evropskimi narodi. Zato tudi ne poznajo nikake prave domovinske ljubezni, ampak jih veže edinole ljubezen do domačije. Ta je navadno tako močna, da premaga vse ostale koristi skupne domovine. Tako n. pr. teži plemo Maya v Yucatanu za odcepitvijo od Mehike in za združenjem s plemenom Maya v Guatemali in Hondurasu v obliki nekakšne osrednjeameriške republike. Plemo Yaqui, najstrašnejše in najbojevitše v Mehiki, pa je šlo v svetovni vojni celo tako daleč, da je na lastno pest napovedalo Nemčiji vojno.

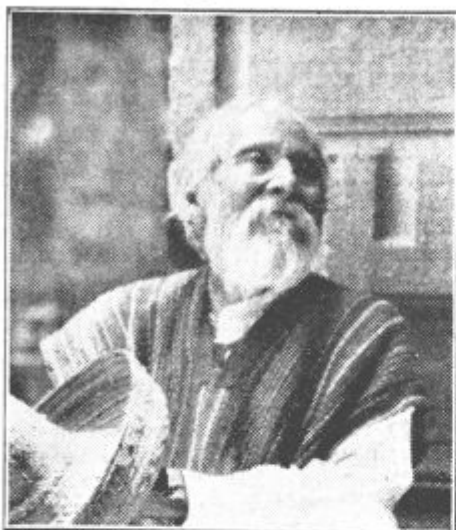
Nastanek velike plasti mešancev v tropskih deželah latinske Amerike izvira torej iz španskih kolonizacijskih metod prav tako kakor ohrana Indijancev.

To mešanje plemen pa je pospeševalo še dejstvo, da so se katoliški kolonijalni narodi sličevo kakor muslimani in v nasprotju s protestanti vedno bolj umikali razliki med krščenimi in nekrščenimi kakor pa razliki med plemeni.

Navzlic vsemu temu je bil položaj mešancev v dobi kolonizacije vse prej nego zavidanja vreden. Kreoli so gledali zaničljivo na mestice in tudi Indijanci jih niso trpeli. Mešanci so bili na ta način med kladivom in nakovalom. Kreoli so jih izključevali od vse like posesti, Indijanci so jih odrivali od uživanja »ejido«, indijanske zemljiške skupnosti. Tako so tvorili proletariat v mestih in so se preživljali z rokodelstvom, postali so krošnjarji, slu-

* Glej članek »Obličje Mehike« v prejšnji številki.

žabniki in dninarji, v najskrajnejših primerih celo vagabundi in roparji, — vse samo zategadelj, da bi se lažje preselili skozi življenje.

Indijanski starec

Rojenim med plemeni, a nobenemu prav za prav pripadajoč in tudi na nikogar navezani, ne poznajo socialnih čednosti poštenja, požrtvovalnosti, zanesljivosti in čuta odgovornosti. Zato pa jih dičijo svojstva, ki jim pomagajo naprej v življenju: pametni so, prilagodljivi, zelo dobri govorniki in igralci.

Kreole so imenovali v španskih kolonijah Amerike v novem svetu rojene potomce Špancev. Tvorili so poseben razred, katerega pripadniki sicer niso imeli političnih pravic Špancev, rojenih v domovini, a so vendar uživali neko prednost v primeri s praprebivalstvom ter so vedno razpolagali z največjim delom bogastva v kolonijah.

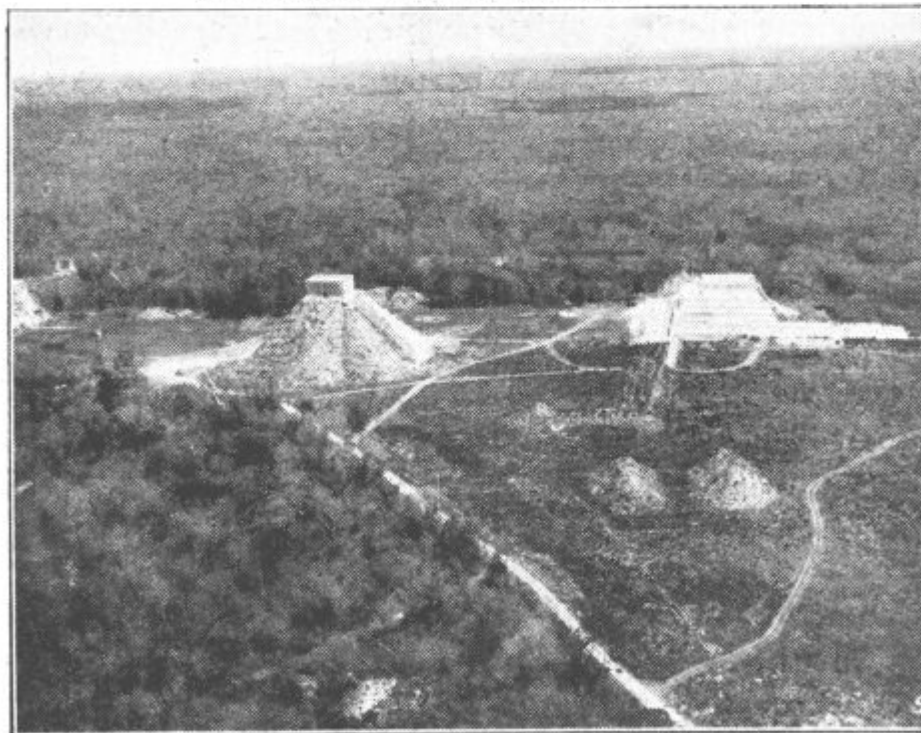
Tudi v Mehiki so postali Kreoli aristokratska vrhnja plast, ki je dobila v last večji del dežele, ki je sicer ni obvladovala. Kreoli so postali lastniki ogromnih latifundij in neizčrpnih srebrnih rudnikov, ki so jih napravili za najbogatejše ljudi tedanjega sveta. Postali so na ta način gospodarji tisočev sužnjev in tlačanov, skratka ljudje, ki

Mehiške deželanke med bikoborbo

Glavno mesto Mehike Mexico City

Razvaline Maya v Yucatanu

so si lahko privoščili vse in ki so lahko živeli v Madridu in Parizu ali kjerkoli drugje, nalik pravičnim princem.

Zato so nastopili Kreoli kar mogoče slabo pripravljeni po 1. 1820. dediščino španskega gospodstva v deželi. Čim pa so postali tudi politični gospodarji dežele, so uporabili proti priseljenskim Špancem iste ukrepe, s katerimi so Španci poprej mučili nje.

S smrtjo cesarja Maksimilijana je bila vloga Kreolov kot političnih mogotcev odigrana, čeprav so se za časa Porfirija Diaza še enkrat gospodarsko in družabno povzpeli. Kreoli kot veleposestniki so bili v glavnem tisti, ki so se okoriščali z najslavnejšo dobo mehiške zgodovine. Oni, »baroni Diazovega cesarstva«, kakor jih je bil nazval Blasco Ibañez, so bili resnični dvor Dona Porfirija in so dajali barvo vsemu življenju v prestolnici. Casa de

los Azulejos, ena najlepših klubskih palač na svetu, je bila sedež mehiškega jockeyskega kluba, odličnega kreolskega kluba. V chapultepecškem parku se je sestajal elegantni svet in je razkazoval svoje konje, kočije in modne pariške toalete, ki so stale toliko, kolikor si je utegnila jedva v celem letu prislužiti velika indijanska družina.

Kreoli, ki so oblikovali Mehiko, čeprav je niso ustvarili, morajo danes gledati, kako se mešanci in Indijanci povsod povzpensajo v socialnem in političnem življenju. Njih nekdanja mesta pa zavzemajo Angloameričani, ki kupujejo, kar je ostalo od njihovih nekdanjih posesti, latifundij in rudokopov. Ti novi zavojevalci Mehike spreminjajo nekdanje palače plemenitašev v banalne trgovske hiše in kinematografe.

M. Zoščenko

Vztrajnost vodi do uspeha

Nedavno je iznašel moj spoštovani sodrug Fedor Aleksejevič Kuljkov sredstvo zoper birokratizem. Ta človek je prava državniška glava! Sredstvo pa je tako uspešno in obenem tako ceneno, da bi ga bilo treba patensirati v inozemstvu, toda na svojo veliko žalost Fedor Aleksejevič Kuljkov trenutno ne more v inozemstvo — kajti moj srčni prijatelj mora zaradi svojega poskusa sedeti. Resnično, nihče ne more biti prerok v svoji domovini.

Sredstvo, ki ga je bil Kuljkov na bistroumen način iznašel zoper birokratizem, je bilo tele vrste: Kuljkov je zelo rad zahajal v neki vsega spoštovanja vreden urad. Imel je tam svojo zadevo. Tako je hodil tja, mislim en mesec, mogoče tudi dva. Vsak dan. In sicer brezuspešno, to se pravi, birokrati so se delali, ko da ga vobče ne vidijo. Bilo je strašno. Njegovih aktov niso poiskali, njegove zadeve niso rešili. Pošiljali so ga le po raznih nadstropjih. Odpravljali so ga, češ da naj pride jutri.

Naravno, tudi njihova služba ni lepa. K njim, birokratom, prihajajo dnevno stotine ljudi in vsak ima kako neumno vprašanje. Človek postane sveda grob, že iz čiste nervoznosti.

Kuljkov se nikakor ni mogel ozirati na to intimno psihologijo birokratov. Sicer pa se je bil že naveličal čakanja. Takole je mislil: »Če danes ne uredim svoje stvari, potem bo zares hudo. Potem se bo vlekla zadeva še en mesec. Privoščil si bom kratko malo katerekoli izmed osebja v tem prekletem uradu in mu dal zaušnico. Morda se bodo potem dobrohotno spomnili name. Na vsak način moja zadeva mora priti v tek.«

Fedor Kuljkov je šel torej v urad in sicer v prizemlje — za vsak slučaj, si je mislil, če me že vržejo skozi okno, bi se pač nerad preveč poškodoval. V prizemlju je šel od sobe do sobe. In nenadno je zazrl razburljiv prizor. Na lepem stolu je sedel birokrat srednjih let. S čistim ovratnikom, ovratnico in zapestnicami. Sedel je absolutno brez dela. Še več, sedel je udobno naslonjen na stol, premikal ustnice, požvižgaval, prekrižal noge in jih uckal. To je spravilo Fedorja Kuljkova povsem ob pamet. »Kako,« si je mislil, »tu je javno poslopje, s sten gledajo slike naših velikih državnikov, knjige so tu, akti, mize obložene z delom — vmes pa to uckanje in žvižganje — ne, to ne gre, to je kratko malo žaljivo!«

Fedor Kuljkov si je natančneje ogledal birokrata. In ko je bil slednjič ves divji, je pristopil k možu in mu prisolil zaušnico. Z vso silo seveda. Birokrat — drugega ni mogel storiti — je padel s stola. Seveda je tudi prenehal uckati nogo. Zato je pa prišel rjoveti.

Z vseh strani so prihiteli birokrati, prišli Kuljkova, da ne bi ušel. Mož z zaušnico pa je rekel: »Prišel sem v važni zadevi in sedim tu že od ranega jutra. Toda če mi dajete zaušnice na tešče, potem nočem imeti opravka z državnimi uradi.«

Fedor Kuljkov se je zelo čudil. »V, resnici, sodrugi,« je rekel, »nisem vedel, da ta človek ni uradnik, ampak prosilec. Mislim sem, tu sedi kak preklet birokrat. Tovariša v trpljenju vendar ne bom pretepal.« Birokrati pa so se strašno razburili in vpili: »Kje so Kuljkovi akti? Hitro, da vidimo, česa išče tu!« — Mož z zaušnico pa je protestiral: »Oprostite, zakaj ima pravico človek, ki pretepa? Poiščite tudi moje akte! Moje ime je Obreskin.«

— »Prinesite tudi Obreskinove akte!« so vpili birokrati.

Mož z zaušnico je stisnil Kuljkovo roko in se mu prisrčno zahvalil. »Obraz,« je rekel, »se, bo že pozdravil, toda do smrti vam ostanem hvaležen, ker ste mi pomagali v boju zoper birokratizem.«

Ko so se pomirili, so napravili zapisnik. Medtem so prišli na dan Kuljkovi akti in vse je šlo po postavi. Možu z zaušnico pa so rekli: »Vi, mladi mož, pa niste prišli v pravi urad. Iti morate tja in tja.«

Mož z zaušnico pa je rekel: »Brez zamere, sodrugi, zakaj pa sem potem dobil tu zaušnico? Napravite mi vsaj potrdilo: tega in tega dne je dobil Obreskin v resnici zaušnico.«

Tega potrdila mu niso dali. Obreskin se je seveda razjezil in skočil na Kuljkova. Milo za drago, si je pač mislil. Toda prišli so ga in ga odvedli. Njegova zadeva počiva še vedno.

Kuljkov je šel sicer za štirinajst dni sedet, toda njegova zadeva je bila dobro in hitro rešena.

„Spektrometer“

Važen izum dunajskega zdravnika

Dunajski internist dr. M. Weiss je izumil aparat, ki pomeni veliko pridobitev ne samo v tehničnih obratih, kjer se uporabljajo barvila, marveč tudi v medicini, ker je mogoče z njim analizirati barvitost urina, iz česar se more sklepati na stanje te ali one bolezni.

Starejša medicina je presojala barvo samo po izkustvu, novejša pa utemeljuje svoje sodbe na povsem znanstveni podlagi. S pomočjo spektrometra je uspelo dr. Weissu odkriti v urinu ljudi, ki trpe na sladkorni bolezni, neko novo barvilo, tako zvani urorubin, ki omogoča diagnostiko te bolezni tudi v takih primerih, kjer doslej sladkorja z navadnimi poskusi ni bilo moči dognati. Dalje je z novim aparatom mogoče dokazati tudi barvilo, ki spada med prve simptome zastrupljenja s svincem. To barvilo izvira iz krvnega barvila in se imenuje porfirin. Na ta način se da ugotoviti zastrupljenje s svincem že v stadiju, ko bolezen še ne more povzročati večjih razdejanj v organizmu. Velik napredek pomeni novi spektrometer tudi za diagnozo različnih skritih

krvavitev v želodcu in črevesju. Znano je namreč, da starejše diagnoze, ki skušajo dognati kri v iztrebkih, ponavadi ne zadoščajo, zakaj kri, ki pronica iz kakega uljesa, se lahko v prebavilih zaradi učinkovanja fermentov tako prikrije, da jo je na koncu nemogoče dokazati. V tem stadiju bolezni pa je mogoče s pomočjo spektrometra najti v primerno narejenem ekstraktu iz krvi izvirajoči porfirin. Dokaz tega barvila, ki tudi tukaj uspe s pomočjo spektrometra in sicer kvantitativno, izključuje napačne diagnoze, ki so bile dokaj pogoste po starejšem načinu.

Uporaba spektrometra je tedaj zelo mnogovrstna in pomena tega izuma za moderno diagnostiko danes še ni mogoče popolno oceniti.

ZLATO V ARGENTINI

Argentinska republika spada med države, ki imajo največje zaloge zlata. Stoji namreč na petem mestu, takoj za Zedinjenimi državami, Veliko Britanijo, Francijo in Japonsko. Na enega prebivalca pride sorazmerno 59 pesos, medtem ko v Urugvaju 43, na Nižozemskem 35, v Zedinjenih državah 27, v Švici 23, na Danskem 18 in v Veliki Britaniji 17.

Zadnja pot velikega moža

Emil Zola o Flaubertovem pogrebu

Smrt Gustava Flauberta nas je zadela kakor strela z jasnega. Šest tednov poprej, na velikonočno nedeljo, smo Goncourt, Daudet, Carpentier in jaz izvedli star načrt: prebili smo štiri in dvajset ur pri njem v Croissetu. Naš naskok ga

je osrečil, in ganjeni od njegove očetovske gostoljubnosti smo se poslovili. Dogovorili smo se za sestanek prve dni maja v Parizu; v tem času je namreč običajno prihajal za tri mesece tja. V soboto 8. maja sem bil v Medanu, kjer

Katedrala v Rouenu

sem se mudil že dva dneva, in sem hotel baš sesti k večerji, srečen, da sem gotov z nadležno ureditvijo stanovanja, ter sem določil naslednje jutro za resno delo, ko je prišla brzovjavka. Vselej, ko prejemem na deželi brzovjavko, mi začne tolči srce iz bojazni pred slabo novico. Navzlic temu sem se šalil v prisotnosti vseh domačih — in sem rekel smeje: »Ta brzovjavka naj nam ne pokvari večerje!« Odprl sem papir in čital dvoje besed: »Flaubert mrtev«. Maupassant mi je brzovjavil ti dve besedi brez drugega pojasnila. Flauberta je zadela možganska kap.

Zapustili smo ga tako vedrega, v polnem zdravju, veselega, nad pravkar dovršeno knjigo. Nobeno smrtno oznanilo ne bi me bilo moglo bolj prestrašiti in globlje prizadeti. Do torka, pogrebne dne, je stal vedno pred mano, posebno ponoči sem ga videl, vse moje misli je prešinjala mrzla groza, da sem ga izgubil za vedno. Moje razburjenje je bilo strahotno. V ponedeljek zjutraj sem se odpeljal v Rouen. Na neki postaji sem moral izstopiti in iti čez polje, ki se je svetilo v prvih solnčnih žarkih. Jutro je bilo divno, dolgi solnčni pramenj so trepetali skozi veje, na katerih so se pozibavali ščebetajoči ptiči. Svež dih je vstajal iz Seine in kot tiha groza postreljal zrak. Čutil sem solze v očeh, ko sem bil čisto sam v tej smejoči se pokrajini. Slišal se je samo rahel šum mojih korakov po kremenčevi poti. Mislil sem nanj in si rekel, da je končano, da ne bo več gledal solnca.

V Mantesu sem stopil v brzi vlak. Daudet je bil z nekaterimi pisatelji in žurnalisti v vlaku; le malo zvestih, katerih skromno število nam je trgalo srce, par reporterjev, ki so opravljali svoje rokodelstvo tako brezčutno, da sem bil užaljen. Goncourt in Charpentier, ki sta odpotovala dan poprej, sta bila že v Rouenu. Na kolodvoru so nas čakali vozovi, in z Daudetom sva še enkrat nastopila vožnjo, ki sva jo napravila pred šestimi tedni v tako veselem razpoloženju. Usojeno pa nama je bilo, da ne prideva več do Croisseta. Komaj smo krenili s poti v Canteleu, je voznik ustavil konja in zapeljal k ograji. Pogrebni sprevod nam je prihajal naproti. Na ovinku nam ga je zakrivala še skupina dreves. Izstopila sva in odkrila glave. Še le tu je moja bol dosegla višek. Zdelo se je, kakor da nam prihaja naproti naš dobri, veliki Flaubert, čeprav je ležal v krsti. Zopet sem ga vi-

del, kako je stopil v Croisseta iz hiše in nas sprejel s krepkimi, glasno zvenečimi poljubi na obe lici. Zopet nam je prihajal naproti, kakor da bi nas hotel pozdraviti. Ko sem videl, kako se pojavlja mrtvaški voz s svojim naveskom, s počasni stopajočimi konji, s počasnim mračnim pozibavanjem izza dreves naravnost proti meni, me je spreletel oster mraz in pričel sem se tresti. Na desni in levi so se razprostirali travniki; žive meje so se menjavale z zelenimi ploskvami trave, topoli so kipeli proti nebu, bil je gosto zarašen kotiček bolotne Normandije, ki je zelenel na osolnčeni poljani. Mrtvaški voz je prihajal vedno bliže, okoli njega je vse cvetelo pod dalekim nebom. Na travniku je iztegnila osupla krava gobec čez živo mejo. Ko je sprevod minil, je jela mukati, in njeno mirno, zategnjeno mukanje je napravljalo ob topotu konjskih kopit in škripajočih korakov vtis daljnega glasu, kakor bi zdihovala pokrajina, ki jo je veliki pokojnik tako ljubil. Vedno in povsod bom slišal ta tožeč glas živati.

Z Daudetom sva se, ne da bi črhnila besedico, z bledimi obrazi postavila ob poti. Ni nama bila potrebna nobena beseda, najine misli so bile enake, ko so se naju dotaknila kolesa mrtvaškega voza: »Starega« so peljali mimo. V tej besedi je bila vsa najina nežnost zanj, vse, kar sva bila dolžna prijatelju in mojstru. Videla sva v duhu zadnjih deset let našega literarnega življenja. Medtem je še vedno vozil mrtvaški voz z lahnim pozibavanjem ob travnikih in ograjah. Pridružila sva se, stisnila roke Goncourtu in Charpentieru, izmenjali smo nepomembne besede in se spogledali presenečeni in razburjeni. Ozrl sem se po spremstvu; bilo nas je kvečjemu dve sto ljudi. Zgubljen v gneči sem stopal dalje v tišem molku.

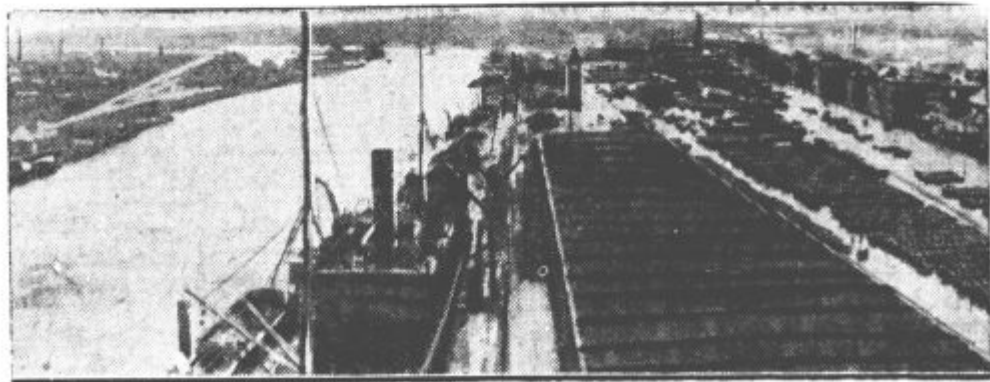
Sprevod je prišel medtem na cesto v Canteleu, zavil in se pričel pomikati navzgor po griču. Croisset je samo skupina hiš na obrežju Seine, ki spada pod faro v Canteleu. Cerkev stoji prav na vrhu med drevjem. Pot je divna, dolga cesta, ki se vije mimo travnikov in žitnih polj. Čim višje stopaš, tembolj se boči ravnina, neskončno obzorje se širi, skozi vasi in lesove pa teče Seine. Na desni vidiš sivo morje rouenskih streh, na levi pa se izgublja sijnkaste pare v neskončni sinjini neba. Ko smo stopali po tej nekoliko težki poti se je sprevod malce razmajal. Na vsakem ovinku se je sprevod skril med listje; potem se

je zopet prikazal na ovsemem polju, kjer so se plašili roji metuljev. Oblaki so preprežali zjutraj še tako jasno nebo. Zdaj pa zdaj je dvignil veter velike bele oblake prahu s tal in jih pognal solncu nasproti. Bili smo že vsi zaprašeni, poti navzgor pa še ni bilo konec. Vedno bolj se je odpiralo obzorje. Skozi to pokrajino korakajoči sprevod je napravljaval ogromen vtis. Za sprevodom je bilo kakih trideset praznih voz, ki so mukoma lezli navkreber.

Maupassant mi je pripovedoval nekaj podrobnosti iz zadnjih trenutkov Flauberta. Prihital je še tisti večer in ga je našel na zofi v delovni sobi, kjer ga je zadela kap. Flaubert je bil samec; gospodinjstvo mu je vodila neka ženska. Prejšnji večer ji je dejal, da je zelo zadovoljen. Knjiga »Bouvard in Pécuchet«, je rekel, je dovršena in v nedeljo je bil namenjen v Pariz. V soboto zjutraj se je okopal in odšel v svojo delovno sobo, kjer je čez nekaj časa občutil nekakšno neprijetnost. Ker je trpel na nervoznih napadih, po katerih je padal v nezavest in ostal delj časa v topem dremežu, je menil, da je tudi to pot tako in se ni prestrašil. Poklical je gospodinjko, naj gre po zdravnika Fortina, ki je stanoval v bližini. Potem se je zopet pomiril, obdržal gospodinjko doma in ji je velel govoriti. Pri napadih je namreč vedno čutil potrebo imeti poleg sebe živo dušo. Bil je povsem miren in je menil, da bi bilo zelo neprijetno, če bi ga bilo napadlo naslednji dan na železnici. Potem je tožil, da vidi vse rume in se je čudil, kako da ima še moč za odpretje stekleničice z etrom, ki jo je bil prinesel iz svoje sobe. Potem je globoko vzdihnil in izjavil, da se počuti boljše. Ker pa je bil zelo šibak v nogah, je sedel na turški divan v kotu sobe.

Nenadoma je padel brez besede, z glavo nazaj in je bil mrtev. Vsekakor ni občutil bolečine. Več ur so menili, da je v letargičnem stanju, toda kri mu je ležala kot črn trak okoli vratu, kap ga je zadušila. Lepa smrt, zavidanja vredna kap! Želel bi zase in za vse, ki jih ljubim, tako nenadnega uničenja, kakor pritisek ogromnega prsta, ki zmečka žuželko.

Prišli smo k cerkvi, v romanskem slogu zgrajenem poslopju, kjer je pel mrtvaški zvon. V predvoru, kamor so vodila velika vrata, so vlekli štirje kmetje za vrv in so razmajali bron. Dvignili so krsto, ki je bila tako težka, da so nosilci vzdihovali. Nikoli ne bom pozabil pogrebnih svečanosti našega velikega in dobrega Flauberta v vaški cerkvi. Stal sem na koru, nasproti pevcem. Bilo jih je pet, ki so stali v vrsti pred starim pultom za petje, na pručicah, ki so jih ucaali kakor japonske, na palice privezane lutke s sekiricami v vis. Pet v umazane cerkvene srajce oblečenih kmetavzov z grobimi čevlji na nogah, pet budal, ki so z ognjenordečimi čeljustmi lajnali svoje latinske molitve, ki jih ni hotelo biti konec; včasih so se zagovorili, pa so napake izboljšali kakor slabi igralci, ki se niso naučili svojih vlog. Mlad zanikrnež, vsekakor iz sosedstva, je pel ostro, z vreščočim glasom, ki se je razlegal kakor vrišč ptiča, ki mu zavijamo vrat. Polagoma se me je lotevala jeza, razkačilo me je in postal sem hud na ravnodušnost ob smrti tega velikega moža, ki so ga ljudje pokopavali na svoj običajen način brez najmanjšega vznemirjenja. Razsipali so nad njegovo krsto taiste krive note in taiste fraze, ki so jih uporabljali ob smrti kateregakoli osla. Ta mrzla cerkev,

Pristanišče v Rouenu

v kateri smo mi, ki smo prišli s toplega solnca, občutili mrzličenje, je kazala nagoto in ravnodušnost, ki me je užalila. Ali je res, da smo pred Bogom vsi iz iste snovi, in se li začenja naše uničenje z latinskimi publicami, ki jih cerkev deli vsakemu? V Parizu se ta rokodelska banalnost, ta z navado ukoreninjena ravnodušnost še nekoliko pokrije z razkošjem opreme, z veličastnimi zvoki orgel. Tu pa se je čul pri vsaki kitici rokodelski padec prekopahe grude. Jadni in slavni Flaubert, ki si se vse življenje boril proti neumnosti, nevednosti, proti nesmiselnim mislim, proti dogmam, proti maskeradi religije in ki te zdaj, zaprtega med štiri deske, pogrezajo v zemljo med komedijo teh pevcev, ki lomijo latinščino, ne da bi jo razumeli!

Ko smo stopili iz cerkve, smo se vsi oddahnili. Morali smo v Rouen skozi mesto na monumentalno pokopališče, kakih sedem kilometrov daleč. Mrtvaški voz se je začel zopet počasi premikati, sprevod je šel po deželni cesti, vozovi so sledili. Ko smo prišli v mesto, se je sprevod povečal. Flaubertovi prijatelji so sledili in držali izmenoma vrvice mrtvaškega prta. Bilo nas je vsega skupaj tri sto oseb. Nikogar nočem imenovati, a mnogo jih je manjkalo, o katerih sem bil preverjen, da bodo prišli. Od Flaubertovih sodobnikov po letih je bil navzoč samo Edmond de Goncourt pri tem žalostnem sprevodu. Drugače so bili samo mlajši, prijatelji iz zadnjih let. Razumljivo je, da so se mnogi, ki so stanovali v Parizu, ustrašili potovanja. Trideset milj vožnje pač lahko opoši rahlo zdravje. Toda nepojasnivo in neodpušno je in ostane, da ni Rouen, ves Rouen šel za krsto svojega najplemenitejšega sina. Pravih so nam, da se rouenski prebivalci, sami trgovci, ne zanimajo za slovo: toda saj morajo vendar biti v tem velikem mestu profesorji, odvetniki, zdravniki, z eno besedo svobodno misleči ljudje, ki čitajo knjige, ki poznajo vsaj »Gospo Bovaryjevo«; biti morajo dijaki, mladi ljudje, zaljubljeni, inteligentne žene, skratka kultivirani duhovi, ki so iz listov izvedeli, kakšna izguba je zadela francosko književnost. No, nihče se ni zganil, morda je bilo dve sto rouenskih prebivalcev v skromnem sprevodu, kjer bi morala biti ogromna množica, mali svet, ki smo ga bili pričakovali. Na vratih pa smo našli oddelek vojakov, predpisani piket, ki mora vsakemu umrlemu

vtezu Castne legije slediti do grobat banalen poklon, srednjevrstna in skoro zaničljiva čast, ki je v primeru tako velikega mrtveca učinkovala naravnost žaljivo. Na obrežjih in na ulicah, skozi katere smo korakali, je stalo nekaj meščanov v skupinah. Zrli so nas z zvedavimi očmi. Mnogi niso niti vedeli, kdo je bil pokojnik, ki so ga peljali mimo. In če jim je kdo imenoval Flaubertovo ime, so se spomnili očeta in brata velikega romanopisca, dveh zdravnikov, čijih imena so ostala ljudem v spominu. Boljše podučeni, ki so čitali liste, so prišli samo zato, da si ogledajo pariške novinarje. Niti najmanjšega sledu žalosti ni bilo na obrazih teh opičjih gobcev. Vse mesto je bilo v topi nevednosti, v vezeli poneumnjujoče pridobitnosti. Mislil sem na naša južna mesta n. pr. na Marseille, ki se tudi v glavnem preživlja s trgovino. Ves Marseille bi se bil priključil sprevodu, če bi bil tam umrl meščan takšne vrste, kakor je bil Flaubert. Res je, da je bil Flaubert štirin petinam someščanov neznan in da ga je peta petina mrzila. To je bila njegova slava!

Strmi buljvari, ozke, krive ceste vodijo k monumentalnemu pokopališču zgoraj mesta. Mrtvaški voz je vozil počasneje in se je vedno bolj majal. Izmučeni, utrujeni, s prahom pokriti in z osušenim grlom smo prišli na cilj naše poti. Spodaj pri vходу na pokopališče so puhtele vonjave od mogočnih šopov majnic. Potem smo uzrli višaste drevojede, vedno višje se dvigajoči spomeniki pa so se belili v solncu. Zgoraj je ovrl naše korake svojevrsten prizor. Nam ob nogah je ležalo mesto v bakrenem oblaku, katerega od solnca obrobjeni robovi so spuščali ognjeni dež v rdečih žarkih. V tem sijaju se je zdelo mesto mahoma srednjeveško mesto s svojimi opaži in strehami, s svojo iskrenostjo se gotiko, s svojimi tesnimi, od malih črnih jarkov presekanimi in s strehami kronanimi ulicami. Ista misel nas je objela vse. Čemu ni v romantiki izza l. 1830. delujoči Flaubert nikoli opisal tega mesta, ki se je zdelo kakor da vstaja v ozadiju kake balade Viktorja Hugoja? Pač imamo opis rouenske panorame v »Gospo Bovaryjevi«; toda ta opis je značilno trezen in staro gotsko mesto se nikoli ne omenja.

Poleg grobnice rodbine Gustava Flauberta je grobnica Louisa Bouilheta in truplo romanopisca je moralo mimo pesnika, prijatelja iz mladih dni, ki že

deset let počiva tukaj. Oba spomenika gledata z višine zelenega griča doli na mesto. Nesli so krsto čez zeleno rušo. Radovedneži, skoro sami deželani, so stali naokoli in napolnjevali tesna pota in grob, tako da je le težko mogel sprevod skozi. V ostalem so se vsi ozirali na želje, ki jih je bil Flaubert čisto izrazil. Nihče ni govoril. Samo neki stari prijatelj, g. Charles Lapierre, izdajatelj »Nouvelliste de Rouen«, je izpregovoril par besed. In potem se je primeril čisto svojevrsten incident. Ko so pogreznili truplo v jamo, ni mogla prevelika ogromna krsta vanjo. Nekaj minut so delali z največjim naporom grobokopi pod vodstvom suhega moža z velikim črnim klobukom na glavi, figure iz »Han d'Islande«. Toda z glavo navzdol viseča krsta ni hotela ne gori ne doli. Slišalo se je, kako so škripale vrvi, kako je pokal les; bilo je strašno. Flaubertova nečakinja, ki jo je tako iskreno ljubil, je vzdihovala ob robu groba. Končno so zamrmrali glasovi:

»Dovolj, dovolj, pustite, napravite pozneje«. Morali smo se odstraniti in pustiti našega drugega starega v zemlji. Srce mi je hotelo počiti.

Ko smo prišli doli na most, izčrpani od utrujenosti in skrbi, je igrala vojaška godba pred spomenikom Boieldieuja veselo koračnico, ki smo jo morali poslušati, medtem ko je Goncourt Daudeta in mene peljal v hotel, kjer se je bil sam nastanil. Kavarne so bile polne, meščani so šetali in slavnostno razpoloženje je vladalo po mestu. Sonce četrte popoldanske ure je zlatilo nabrežja in razsvetljevalo Seino, katere refleksi so se poigravali na bledih pročelijih restavracij, kjer so se že kadili kuhinjski dimniki in je bil v zraku že očiten vonj po jedeh. V neki pivnici si je naročila cela truma lačnih reporterjev morske jezike v normandski omaki. Oh, kako žalosten je pogreb velikega moža!

(Iz Zolove knjige »Naturalistični roman v Franciji«)

Alois Jirásek

Moja mati

Naslednje skronne toča srčno tople besede prinašamo v prevodu iz zapuščine sredi marca t. l. umrlega velikega češkega pisatelja.

Zdaj pa o tebi, ljuba mamica. Tako sam od sebe mi je prišel ta naziv, kakor bi bila moja mati tukaj. Kakor bi še živela, je vstala pred mojimi očmi, draga in dobra. In če bi povprašal vse, ki so jo poznali in če bi vsi pripovedovali o njej, ne bi se hvala nič zmanjšala, da, celo povečala bi se in jasne barve na podobi njene ljube pojave ne bi postale nič kalnejše.

Se zdaj, ko že dvajset let počiva na pokopališču, me je o počitnicah v rodnem mestu ponovno ustavil zdaj ta, potem oni, ki mi je bil čisto že neznan, da bi mi pripovedoval o moji materi, da bi se hvaležno spomnil nazaj, kako dobrotljiva je bila, kako je obdarovala njega in njegovo družino, kako je pod-

pirala njegovo siromašno dobro mater, ko je bil on pri vojaki in ji ni mogel pomagati, in sicer tako, da mi nihče vedel tega. To mi bila captatio benevolentiae; tisti, ki so govorili o tem, niso zahtevali nič od mene, ne takrat ne pozneje.

Imela je navado, da je vstajala prva med vsemi v hiši, da je budila druge k ranemu pekovski delu. In potem je delala ves dan do poznega večera, oskrbovala je gospodinjstvo, obrt in gospodarstvo. Podnevi je komaj prišla do tega, da je utegnila sesti, zlasti ob žetvi, če je bil oče na polju in je morala žanjcem in koscem pripraviti južino, kuhati obed in večerjo in pri tem skrbeti za skladišče, prodajalno in pekarno. Pozneje se je pritoževala zaradi pragov, zaradi starlinsko visokih stopnic, ki so ji bile, ko je hodila iz izbe v dvorano, kjer je bila peč, v skladišče, v stanovanje in nazaj, v veliko oviro.

Tako dolgo je tožila, da je oče dal vse znižati.

In skrb za otroke! Imela jih je osem. Od teh jih je ostalo šest živih. Hišo je jedva ostavila, nikamor ni šla k zabavi, izvzemši enkrat na zimo, in še to ne

minu napisanih vrstic, ki so učinkovale globoko pretresujoče. Slednjič je nehala pisati. Oslepela je kakor njen oče malo pred smrtjo.

Odpeljal sem jo v Prago. To je bilo sedem let potem, ko sta bila morala z očetom zapustiti hišo. Takrat sta živela brez skrbi v hišici, kjer je prišla mati na svet. Odpeljal sem jo torej v Prago, kjer je bila operirana. Operacija se je posrečila, mati je dobila vid, in čeprav ni videla popolnoma jasno, je le videla svojo domovino, belo hišo, s predzidkom, z malim vrtom, videla je zopet obraz svojega moža, svojih otrok in vnukov.

Dolgo pa ni ostala več pri nas. Že drugo leto po operaciji, t. 1887., nas je zapustila in odšla v večnost.

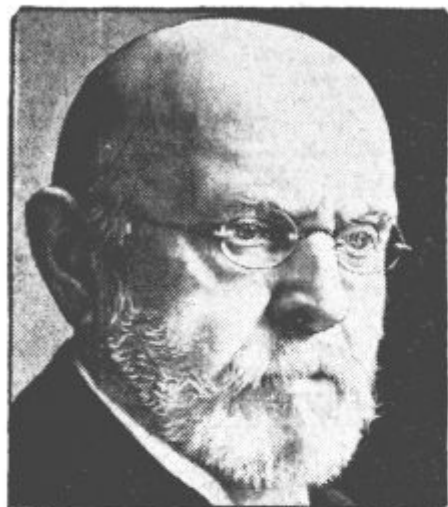
~~~~~

Jakob Lorber, „der Slavenriecher“

Dne 22. julija 1800, se je rodil v slovenski vasi Kaniži pri Jarenini (v mariborskem sodnem okraju) Jakob Lorber, sin zborovodje potujoče godčevske družbe in lastnika dveh vinogradov. Leta 1809, ga je oče poslal v Jarenino v osnovno šolo, kjer se je deček učil tudi igranja na gosli, orgle in klavir. Leta 1817, je vstopil Jakob v učiteljski tečaj v Mariboru. Nekaj časa je potem učiteljeval na kmetih, dokler se ni vrnil v Maribor, da bi študiral na gimnaziji. Hotel je postati duhovnik. Da bi dovršil VI. razred, se je napotil v Gradec, kmalu pa je gimnazijo zapustil ter se lotil glasbe. Postal je učitelj glasbe, zlasti goslanja; hotel je doseči Paganinija. Zanimal se je pa tudi za astronomijo in želel globlje prodreti v skrivnosti narave.

Rad je čital tudi spise o transcendenčnih stvarih. Leta 1840, je dobil iz Trsta poziv za kapelnika, a ga je odklonil, ker se je intenzivno bavil s teozofijo. Od l. 1850. do 1868, je pisal teozofske knjige: »Das grosse Evangelium St. Johannis«, 10 debelih zvezkov. Kruh si je pa služil še nadalje s poukom glasbe. Leta 1857, je potoval po raznih avstr. provincijah in se produciral kot vijolinist. L. 1864, je umrl v Gradcu. Njegovi privrženci (»Lorberijanci« ali »novi teozofi«) so ustanovili družbe v Trstu, Gradcu in drugod.

Kakor Jan Kollár, Davorin Trstenjak in Martin Zunkovič je tudi Lorber »Slavenriecher«, kakor je nekdaj imenoval vse tiste, ki razlagajo krajeptna (in druga) imena ter besede po vsej Evropi (a tudi v drugih delih zemlje!) iz slovanske. Tako tolmači v svojih knjigah grške besede skorpijon (ščipavec) iz »skorjo« pije onč = »Rinde trinkt erc, sarkophagos (rakova in

Alois Jirásek

vsako leto, ko je šla k razgovoru na prejo, na čebljanje doli k sestri v mlin, in včas, a prav tako redko, v gledališče h kakšni diletantski igri, zlasti če je nastopila sestra Helena, pozneje tudi jaz in mlajša sestra.

Pri vsem tem garanju je ostala, vsaj prve čase, vedrega duha. Včas je celo pela, če je imela trenutek časa za odih. Skrbi pa so naraščale, da hišo in ognjišče, za življenje, in tedaj se je posušil studenec pesmi in pričel se je jok.

Tudi čitala je rada. Kot ženska pa je imela malo časa za knjige. V mojem spominu vstaja lepi trenutek, ko sem ji, še mlad dijak, smel čitati iz neke knjige. Oba sva sedela sama v sobi in čital sem ji Pravdove »Zgodbe iz našega kraja«. Bila je povest »Grobijani Mateja«. Oba sva imela solzne oči, ganila naju je bila usoda siromaka, sina-edince.

Ko sem študiral daleč od doma v Břevnovu, potem v Kraljevcu in na univerzi v Pragi, mi je navadno pisala le mati. Vse dopisovanje je vodila ona, tudi potem, ko ni pisala samo meni, ampak tudi moji ženi in ko je pošiljala malim vnučicam svoje srčne pozdrave. Potem je jela postajati njena pisava nenakomerna in vrste so silile narazen. To je bilo tedaj, ko ji je začel pešati vid. Pozneje je poslala še nekaj, po spo-

»žarka važac« = »glühender Deckel«, pyramis (piramida) iz »pira mi dajc« = »gib mir Weisheit«, obelisk (os) iz »on belo iskac« = »der Reine sucht das Erhabene«, ich-né-um-on (faraonska podgana) iz »ih nejma-onc« = »Gift hat er keines«, scholé (šola) iz »žeja voutac« = »es düstet den Menschen«, Aphrodite (Venera) iz »a vroditi« = »Dummaeit gebärent«, Zeus iz »še ocat« = »der Vater will es«, i. dr. Kakor Marko Pohl si je tudi Lorber izmišljal besede, kakor se vidi. Nadalje je razlagal germansko ime Wodan iz vodon = Wassermann, Venus iz ve nič = sie weiss nichts, farizej iz varih = Hüter, lat. aprilis (mese) iz »A, odpri lic« = Apis, öffne das Gesicht, Kastor iz kaj je stor(u) = was hat er getan, Pollux iz poluče meni = gib mir das Licht, Thébai (mesto v Egiptu) iz tepcai = Narrenhaus, sphinx iz živinec, zodiakos iz za dijace = für die Arbeiter, Pharaon iz varijon (od varovati) = Hüter, Kamsin (veter v egipt. puščavi) iz »kam bežim« = wohin fliehe ich,

Abesinija iz Habije sin = des Habi Sohn, Nubija = nova bija (od bivali) = neue Wohnstätte, Memphis = ime ima više = hat den höchsten Namen, Karnak (v Egiptu) iz (ni)kar nag = verhüllt (nicht nackt), Abusimbel (neka skala ob Nilu) iz »ja bu, sim, bilc« = ich war, bin, werde sein, sanskrt iz jaz sem skrit = ich bin verborgen, Mars iz morje icac = er erwärmt das Meer itd. — Pripomniti pa moram, da Lorber nikdar ne govori o slovenskem izvoru, ampak nazivlje navedene slov. besede »ursprachlich« ali »alt-ägyptisch«. Na str. 624. III. zvezka (Dresden 1873) je zapisal naš poštenjak tale stavek: »Za Nemce se mora pripomniti, da sta se v stari hebrejščini (!) izraza za struno (Saite) in za stran (Seite) še bolj strinjala kot pa v nemščini; struna se je namreč zvala (hebr.) stran(n)a, stran pa stran(a).« Lorber se je očitno zanašal, da njegovi čitatelji ne znajo hebrejski. To se že sme imenovati sleparstvo.

J. Košthal.

Osma šiba božja

V drugi Mojzesovi knjigi čitamo izredno živahno pripovedovanje o desetih šibah, s katerimi je Bog udaril Egipčane ter prisilil faraona, da je izpustil Izraelce. Osma šiba so bile kobilice. Sveto pismo pravi: Prinesel jih je veter od vzhoda in pokončale so vsa zelišča in travo do zadnje bilke. Letos so zopet

obiskale Egipt. Prišle so prav tako od vzhoda.

Pisec teh vrstic je imel priliko videti kobilčjo nadlogo v Južni Ameriki. Dobro se spominjam prvega srečanja s kobilicami. Popoldne smo jahali s poniji na sprehod. Zvečer smo se vrnili v Estancio. Nedaleč hiše sem opazil, da je dobil ves

Metalec plamenov proti kobilicam

travnik, ki je bil poprej pokrit z nizko travo, nekakšno rjavo barvo. Ko sem prijahal bliže, sem našel rešitev uganki. Okrog kopit naših konjičkov je skakljalo nekaj živega. Bile so kobilice. Ko smo si jih pobliže ogledali, smo videli, da niso bile okriljene kobilice, kajti kadar jim zrastejo krila, napredujejo mnogo hitreje. Skakajoč so se pomikale precej počasi naprej. Zlo kobilic je v tem, da zasledujejo neusmiljeno svojo smer in da ne prizanesejo nobeni travni bilki, nobenemu listu, ki ga srečajo na svoji poti. Ko smo poskakali s konj, smo morali stopiti nanje. Bila je ostudna slika, kajti zdelo se je, kakor bi stopali v umazane valove široke rjave reke, ki je dobila barvo po močni nevihti iz potokov in hudournikov.

Sklenili smo, da bomo skušali očuvati pred kobilicami vsaj sadovnjake in vrtove s povrtnino. Obložili smo vrtove z valovano pločevino, ki je bila pripravljena za pokrivanje gospodarskih stavb. Kobilice so udarjale ob te ovire kakor pošastni morski valovi. Vsi, ki niso bili drugače zaposleni, so morali pomagati pri tej obrambi. Celo pouk so prekinili in naš domači učitelj je s svojimi učenci pobijal kobilice. Vsi smo imeli v rokah vreče ter smo hodili okrog pločevinastega plota. Pobijali smo kobilice in jih odganjali s pločevine. K sreči se je izkazalo, da se kobilice ne drže stalno v enem kraju. Odšle so dalje, čim so se nažrle. Nam pa so povzročile marsikakšno potno srago v vročem poldnevu subtropskega podnebja.

Hujše pa je bilo nekaj mesecev pozneje, ko so se kobilice pojavile v mnogo večjih rojih. Tedaj smo bili v boju zoper nje mnogo slabotnejši kakor prvič. Zaradi gotovosti smo morali imeti zaprta okna in vrata, da niso prišle v hišo. Pred njimi ni bila varna nobena reč. Zrle so tudi zavese in zastore, če so prišle do njih. Še več. Med obedom je mahoma kdo začutil na svoji koži nekaj mrzlega — kobilico! Ostuden občutek! Kako naj jih preženemo? Izmislili smo si originalno obrambno sredstvo: trušč in hrup. Vzeli smo v roke velikanske posode za petrolej in začeli po njih neusmiljeno razbijati. Ta metoda se je obnesla toliko, da so se kobilice dvignile na polet dalje.

Pozneje so prišli ljudje še na druge ideje in metode. Čim so javili, da se bližajo kobilčji roji, so izkopali jarke (če še niso kobilicam zrastle krila) in so vanje pognali ves roj. Ker je bilo kobi-

lic na stotisoče in milijone, so se zaletele druga v drugo in so s svojo težo druga drugo zmečkale. Povrhu pa so jih polili še z jedkimi tekočinami, da so sigurno poginile.

V tistih časih še niso poznali metalcev plamenov, katerih se letos poslužuje egiptska vlada. Menim pa, da se tudi s tem modernim sredstvom ne bo dalo dosti opraviti. Znano je namreč, da prihajajo kobilice z vetrom od vzhodne strani (v konkretnem primeru od Sueškega prekopa). Ni dvoma, da so živali tedaj že okriljene. In v tem stanju je boj proti njim izredno težak. Najboljše je, če se ugonobe, preden jim zrastejo krila. Takrat jih lahko uničimo v velikih množinah, in baš tukaj so na mestu metalci plamenov. Če pa se jih hočemo temeljito iznebiti, velja proti njim uporabiti ista sredstva kakor pri zatiranju komarjev. Treba bo poiskati njih gnezda in jih uničiti. A baš to je najtežje, ker zahteva mnogo časa, pa tudi znanja in temeljitih priprav.

V Egiptu so doslej uničili 1500 ton kobilic in 200 ton jajčec — kar je neizmerno važnejše od prvega. Kako strašna je ta nadloga, priča tudi to, da je moral kralj Fuad uporabiti zakon o prisilnem delu. Tudi transjordanški emir je postavil na noge armado 75.000 mož, ki jim je edina naloga pobijati kobilice in zatirati zarod. Za nakup tehničnih obrambnih sredstev (v prvi vrsti metalcev plamenov) je določila egiptska vlada vsoto 15 milijonov Din.

Gnezda kobilic so po naziranju strokovnjakov najštevilnejša v Mosulu in na Sinajskem polotoku. Njih prvotna domovina pa je ozemlje Evfrata in Tigrisa, odkoder ogražajo kulture v Palestini, Iraku, Transjordaniji tja do Nilskega rokava; pretjijo pa tudi Sudanskemu ozemlju in Abesiniji.

Siromašni arabski nomadi pa imajo kobilico zelo v čislih in je včasih njih glavna hrana. Poznavalci vzhodne Afrike pravijo, da se da iz rdeče kobilice pripraviti jako okusna jed...

—ti—

M. Z., dipl. pilot

O vzrokih letalskih nesreč

Že večkrat sem čital: »V višini 2000 metrov se je nenadoma pokvaril motor in letalo je treščilo na zemljo. Pilot in toliko in toliko potnikov mrtvih itd.« Iz takih in sličnih poročil sklepajo nepoučeni, da je izredna sreča ali slučaj, če si ljudje rešijo življenje ako se ustavi motor. To mnenje pa je docela napačno.

»Brzina je mati aviacije.« Letalo ima napram zraku vedno neko brzino. Br-

če aparat, da drsi po zračnih plasteh (kakor n. pr. smučar po snegu). Če motor odpove, nagne pilot letalo nekoliko na glavo, da ohrani potrebno brzino. Letalo se spušča počasi proti zemlji v tako zvanem drsečem letu.

Svojstvo letala, da se lahko pod nekim določenim kotom spušča proti zemlji, se imenuje možnost planiranja letala. Označi se s številkami od 1 do

Prvič v zraku.

toda učitelj spodaj zasleduje vsak gib letala in poučuje učenca brezžično

zina in krila omogočata, da se letalo drži v zraku. Krila letala so pod določenim kotom nagnjena v smeri poleta. Zaradi tega in zaradi hitrosti se pod krili zrak zgosti, nad krili pa se razredči. Ta dva pritiska držita letalo v zraku. Zanimivo je, da je depresija nad krili dvakrat večja od kompresije pod krili. Če se zgodi, da zračni pritisk raztrga platno na krilih, tedaj ga najprvo raztrga na gornji strani. Brzino daje letalu motor, oziroma vijak ali propeler, ki se zajeda v zrak in vleče letalo pri vzpenjanju v višino in pri horizontalnem letu. Pri spuščanju pa težnost vle-

12 in več. Bojna - napadalna letala slabo planirajo, sportna in potniška morejo mnogo bolje.

Recimo, da pilotu v višini 1000 m nenadoma odpove motor. Ako ima letalo n. pr. možnost planiranja 6, bo s te višine lahko letelo še $6 \times 1000 = 6$ km daleč. V okrožju s tem polmerom si mora izbrati pilot prostor za pristanek. Kadar piha veter, se ploskev za izbero pristanka premakne v smeri vetra.

Čim više je letalo, tem dlje lahko leti brez motorja in zaradi tega je varnost leta v višini bolj odvisna od spretnosti vodnika kot od motorja. V spuščalnem

letu z ustavljenim motorjem je letalo prav tako okretno kakor drugače in z letali za umetno letenje se lahko izvajajo celo figure.

Običajno se dogajajo letalske nesreče pri pristajanju izven aerodroma, zlasti, ako je slab teren in je motor odpovedal. Ko pride letalo v drsečem letu že blizu tal, se najbolje pokaže pilotova spretnost. Krmariti mora letalo tako, da pride iz višine v tangencialni smeri do izbranega prostora s čim manjšo brzino in v smerj proti vetru. Pristajanje je mogoče tudi z bočnim vetrom, zahteva pa večjo spretnost pilota. Nikoli pa se ne pristaja z vetrom za hrbtom. To velja tudi za vzletanje.

Nesreče pri pristajanju lahko zakrivi pilot ali pa teren, vendar so pa redkokdaj opasne, ker ima letalo le še majhno brzino 20—100 km na uro. Tudi morebitne salte ali lopingi na zemlji ter skoki, slični skokom kenguruja, ki se radi pripete učencu pilotu, navadno nimajo večjih posledic. Drugače je seveda z letalom.

V splošnem se mora pilot pri pristajanju ozirati na dvoje: Prvič, da reši aparat in potnike, ali da reši samo življenje. Poskušal bo seveda doseči prvo, a do drugega ga utegnejo prisiliti okoliščine. Na primer: teren, na katerem mora pristati, je tako razjeden, da nalikuje strelskim jarkom ali je pa kratak — in morda je spredaj še gozd, voda ali hiše. Tedaj pilot letalo »prilima« na zemljo na ta način, da kolesa s stojalom odbije, nakar obleži letalo na zemlji na trupu in krilih. Za ljudi to ni opasno, pač pa za letalo.

Zelo redke a veliko bolj nevarne so nesreče med vzletom. Vzrok je lahko motor, če odpove na mali višini in ni prostora za takojšnji pristanek. Lahko je pa kriv tudi pilot, ki je nenadoma izgubil smer ali se prehitro povzpел v višino in še celo v zavoju. To je težka figura, tako zvana »start viraža«, ki kaže predvsem drznost pilota in je žal pogubila že toliko mladih in starih izkušenih pilotov. Vzrok temu je, da letalo zaradi prehitrega vzpenjanja in zaradi zavoja izgubi brzino — zračni pritisk na krila pojenja, aparat zdrsne na krilo in na glavo ter jame s silno brzino, vrteč se okrog vzdolžne osi, padati proti zemlji. Pogoj za rešitev je zadostna višina, ki je odvisna od konstrukcije letala. Start viraža je zabeležena s kravatnim čokom v zrakoplov-

stvu, vendar jo najpogostejše vidimo na vojnih aerodromih.

V večini letalskih nesreč pade odgovornost na pilota. Vendar pa pilot ne more biti kriv nesreče, ako se mu motor ustavi v majhni višini, nad pokrajino, ki je v megli, ali če zaide v zelo močne viharje. V teh primerih so življenja odvisna samo od sreče. Nesreče pa so neizbežne, če se v veliki višini motor vname, tako da ga z ognjeglasno pripravo ni moči pogasiti, če se letalu odlomijo krila, ali če se mu v nemirnem ozračju pokvarijo krmila. Poudarjam, da so slednji primeri zaradi popolnosti tehnike sedaj že zelo redki in da je tudi tedaj še možnost rešiti si življenje s padalom.

Potem beleži kronika zrakoplovstva tudi nesreče, ko je potnik ali celo pilot padel iz aparata, ker ni bil privezan. To je mogoče takrat, ko aparat pade v zraku v tako zvano zračno votlino ali v zračni tok, ki letalo mahoma potegne navzdol, dočim ostane človek zaradi vztrajnosti v zraku, če ni privezan. So sicer strogi predpisi, da mora biti vsak potnik, oziroma izvidnik in pilot v aparatu privezan. Pa se dostikrat ta ali oni odveže zaradi komnodnosti in lažjega okretanja. V vojni je zaradi tega našlo smrt že mnogo izvidnikov. Če je v aparatu privezan, ga to ovira pri fotografiranju in opazovanju, za primer vojne pa v borbi. Smrtonosne so navadno tudi nesreče, ako dvoje letal trči v zraku.

Se nekaj o motorju: Ti stroji so sedaj že zelo zanesljivi. Samo njih življenska doba je zelo kratka. Sto do štiri sto ur letanja zdrže, potem morajo v popravilo. Kako pa je po tako zvani generalni reparaturi, vedo avtomobilisti sami najbolje. K sreči se motor nikoli ne ustavi mahoma in nepričakovano, marveč se že poprej izda z nerednim taktom delovanja, s čimer pilota pravčasno opozori nase. Tako mu po navadi ostane še dovolj časa, da najde pripraven prostor za pristanek, ali nadaljuje horizontalni let ter morebiti podaljša drseči let.

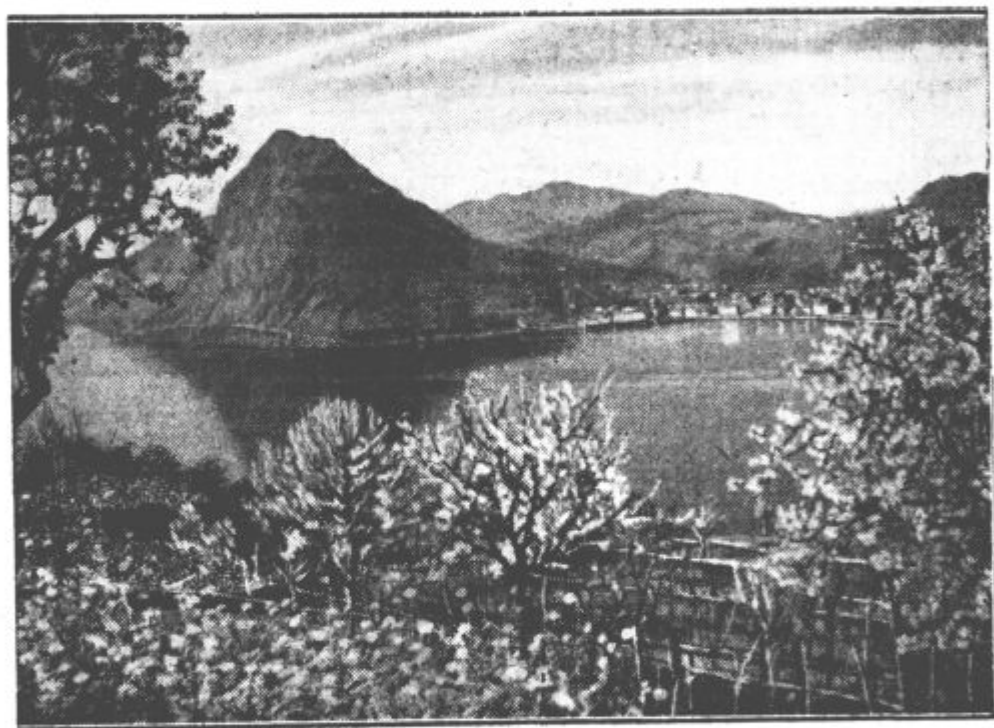
Tako mi je menda uspelo pokazati, da letalo, oziroma varnost vožnje v njem ni neposredno odvisna od motorja, marveč v glavnem od pilota in višjih sil in da je varnost življenja v zraku v najtesnejši zvezi s spretnostjo vodnika.

Ali je Hamlet res živel?

Iz zgodovinskih virov se da posneti, da treba pritrditi na to vprašanje. Zgodovinar Sakso Gramatikus, ki je živel v XII. stol. in ga nazivajo »očeta danske zgodovine«, trdi, da je bil Hamlet sin jutlandskega kralja z imenom Horvendil in da mu je bila mati kraljica Geruta. Brat kralja Horvendila — Fenge — je umoril Hamletovega očeta, da bi si prisvojil kraljestvo in se poročil z njegovo vdovo. Zato je Hamlet hlinil blaznost in s to blodnomiselnoetjo pripravil osvelo. Kralj Fenge, ki je slutil turobne čakane svojega nečaka, ga je skušal razkrinkati in ga poslal na Angleško z namero, da bi ga dal umartiti. Zasledujoč svoje namene, se je

znal Hamlet prikupiti angleškemu kralju ter se naslednje leto vrnil na Dansko. Tam je s svojo roko pokončil očetovega morileca. Malo časa za tem, kar je bil proglašen za kralja, je padel v bitki proti kralju Vigiletu.

Pomlad v Luguu

»ŽIVLJENJE IN SVET« stane celoletno 80 Din, polletno 40 Din, četrletno 20 Din, mesečno 8 Din. — Posamezne številke stanejo v podrobni prodaji samo 2 Din. — Naroča se pri upravi, Ljubljana, Knaflj-va ul. 5. Naročnina za inozemstvo: ITALIJA četrletno 8 lir, polletno 16 lir, celoletno 30 lir. FRANCIJA mesečno 4 franke. ČESKOSLOVŠKA mesečno 6 kron. AVSTRIJA mesečno 1 šiling. AMERIKA in ostalo inozemstvo 1 in pol dolarja na leto.

Izdaja se konzorcij Adolř Ribnikar. — Urejuje Ivan Podrřaj. — Za »Narodno tiskarno d. d.« kot tiskarnarja Fran Jezerřek. — Vsi v Ljubljani

dona do Palerma. Ležali so kakor zavrženi kadaver psa.

Slednjič so nekateri prijatelji odpeljali krsto ponoči na polotok St. Jean. Tam je obiskoval velikega mrtveca samo vihar, ki je prihajal k njemu kakor zvesta ljubica. Grmeči grom in tuleči veter sta mu igrala na strune prirode tiste melodije, ki jih je bil nekoč sam pričaral pred ušesa sto tisočev v Evropi.

Od tam je prišel mrtvec v Genovo, v Marseille, na otok Sv. Honora pri Cannesu, potem zopet v Genovo in končno v Parmo v vilo Gaiono, ki jo je bil Paganini nekoč kupil.

Trinajst let pozneje so truplo velikega pokojnika izkopali: l. 1876. so ga ponoči ob svitu plamenic eskortirali iz vile Gaione v Parmo. To pot se je vse prebivalstvo udeležilo spreveda.

L. 1893. je otvoril goslač Ondříček, ki je bil želel videti mojstra, krsto. Telo so oblekli v nova oblačila, pod glavo so mu položili blazino. Tam sniva Nikolaj Paganini v marmorni krsti v cerkvi, ki jo podpira osem stebrov, svoj večni sen...

Prof. S. Bargellini

Skromno razmišljanje brezposelnega

Običajno smatrajo brezposelnost za socialno in gospodarsko vprašanje. Za prizadetega človeka pa je to vprašanje bolj primitivno — toda prav tako težko rešljivo — usodno nihanje med biti in ne biti.

Toda ne glejmo stvari tako tragično: par tednov (ali mesecev) brezposelnosti je najboljša metoda zdravljenja. Človek preneha z nezdravim sedenjem in postane sportni pešec. Seveda v zvezi s primerno dieto. Zajtrk odpade. Prvi koraki so usmerjeni proti omariči za pisma. Saj vendar ni izključeno, da ne bi kdo vrnil prepisov izpričeval. (Meni osebno se je to zgodilo samo enkrat, v resnici pa se zgodi često.) Potem pride osvežujoči jutranji sprehod v mesto. Približno eno uro, kakršno je pač vreme. Kaj nabito poln tramvaj, ko pa je časa dovolj! Prva postaja (pozimi): dobro zakurjena čitalnica z novimi dnevniki. Prav za prav bi bila zadeva kmalu rešena — za beležiti oglase in iti na posel. Toda kot bivši Evropec sem vsakokrat zapravil pol ure z uvodnimi članki in podlistki. Naravno, saj ni sile s časom! Potem na delo — sklicujoč se na oglas —, ponudbe, ustno ali pismeno. S tem bi bili dopoldanski posli končani. Normalen človek gre sedaj na kosilo. Mi držimo, kakor rečeno, dieto in si kupimo zato »opoldansko izdajo«. Stane samo en dinar. In sedaj: pisati ponudbe in jih odposlati. Da bi človek dobil službo, mislite? Tako misli pač vsak — v začetku.

Potem se pišejo ponudbe samo za olajšanje brezposelne vesti.

Mimogrede: Sicer pa je prekleto težko napisati na vsak oglas pravo, prepričevalno ponudbo.

Torej, ponudbe so napisane in frankirane. Znamke, da, to je strašen trošek, ki se dnevno ponavlja. In ker sila koja lomi, se mora proračun za pošto zmanjšati za par dinarjev. Sedaj je treba rešiti vprašanje, kaj s temi dinarji: večji kos kruha ali cigarete? Cigarete seveda! Delopust. Konec. In sedaj domu: večerja in spanje. — Kaj pravi zdravilna zapoved? Mnogo gibanja, stroga dieta (ne preveč vitaminov).

Takšna je približno fizična stran zdravljenja, ki jo smotrno izpopolnjuje primerena psihoterapija: preizkus vseh razpoložljivih nerazpoloženj in motenj. Treba je preizkusiti njihove reakcijske sposobnosti. Na primer: Delo ni sramota. Toda, brezposelnost? Skoro bi človek verjel...

Poslovni ljudje so vsaj stvarni. Kratko malo pripomnijo, da je sedaj najneugodnejši trenutek za nameščenje. Konec. Drugače je z navadnimi smrtniki, ki naravnost molče. Njihov pogled pa je zgovoren: »Kako se upate biti brezposeln! In kako pridete k meni! Tak človek ne najde bese. Njegove prestrašene oči ogledujejo nesrečnega prišleca. (Res, garderoba ni več »comme il faut«, Sreča, da vsaj peta ne vidi.) Končno omili pogled, se umiri in prične govoriti. Poveden dobrih nasvetov — »ne izgubite poguma! Poiščite si kakršnokoli delo! Snaženje čevljev, prodajanje časnikov, to ni sramotno!« (Ljudje, ki govorijo tako, imajo snažilce čevljev in kolporterje za »quantité négligeable«.) Po zakonu bi morali biti dobri nasveti prav tako kaznivi kakor smrtni udarci, kajti človek se jih ne more ubraniti.

Hoja, dieta, psihogimnastika... To je naporno. Čudno: zbudiš se ko običajno zjutraj ob sedmih. (Zakaj neki vedno ob sedmih! Mračen atavizem bivšega pisarniškega človeka?) Vstaneš in greš spet v posteljo. In zopet se prične novo intenzivno delo: neke vrste skrajno neduhovne vaje. Človek namreč misli: Zakaj bi vstal? Zunaj dežuje. Čevlji so mokri še od včeraj in se morajo odpočiti. Jaz tudi! — Pri tem čuti prijetno toploto in slabo vest obenem. Posledica: malenkostna jeza z nedolžnimi stvarmi v bližini: »Po vseh kotih, povsod čipkarija! Neumnost. In kakšen prah!« — (Čim več je najemnine na dolgu, tem več je prahu!) Celo slike in knjige, zveste prijateljice iz davnih dni so zaznamovane. Najlepše in najdražje najbolj, ki naravnost izzivajo: »Kaj bi si danes lahko kupil zanje! Za to tu sijajen zajtrk!... Toda kaj! Ali ni idealno ležati v postelji s praznim želodcem? To lepo kruljenje... človek postane dobre volje... in če bi moral skrbeti še za družino? Kaj bi mo-

ral storiti?... Najbrž bi moral vstati —
In tako vstaneš. Napadi so premagani.
Nikotin in kofein pomagata trenutno. Zelo
uspešne pa so injekcije v bolnikovo denar-
nico. Radikalno sredstvo bi bilo redno (in
plačano) delo. Toda ni zdravil. Ako se na-
padi često in hujše ponavljajo, je treba
brezpogojno prekiniti zdravljenje, kajti si-

cer je nevarnost moralnega izhoda. In to
je mučno.

Hočem biti pravičen. Saj so tudi praz-
niki. Človeku se nudi prilika in zasluži svo-
jih dvajset dinarjev. O, to je kosilo! In če
je celo trideset dinarjev! Greš in se okop-
lješ, se daš ostriči pred kosilom! In pri-
pravljen si za bodočnost.

ar

Nagradna naloga za naše naročnike

V Ameriki je pred vsakim večjim mestom velik kup popolnoma izrabljenih avto-
mobilov, ki jih lastniki kratko malo zavržejo, ker bi stroški za popravila znašali ori-
bližno toliko, kolikor stane nov avtomobil.

Tak kup starih avtomobilov sta zagledala dva potepuha in si dobro ogledala
posamezne avtomobile. Kmalu sta v svojo veliko radost ugotovila, da bi mogla sestavi-
viti iz dveh polomljenih avtomobilov uporabno vozilo. Izbrala sta si dva, od katerih
se je moral eden po njunem mnenju zaleteti v temi v zadnji del drugega. Prvi je imel
zato polomljen hladilnik, žaromet in sprednja kolesa. Drugi avtomobil pa je bil spre-
daj pri motorju popolnoma v redu.

Iznajdljiva potepuha sta po dolgem strokovnem delu sestavila iz obeh uporabno
vozilo. Ker je bilo tudi bencina še dovolj, sta se lepo odpeljala.

V bližnjem kraju sta imela majhen defekt. Prisotni redar jima je pomagal in
slednjič je bilo zopet vse v redu. Zahvalila sta se redarju za njegovo prijaznost in se
počasi odpeljala. Nenadno pa ju je redar poklical in ker se nista hotela takoj ustaviti,
je stekel za avtomobilom, skočil nanj in velel obema, da morata z njim na bližnjo
stražnico.

Kaj je dalo redarju povod za aretacijo?

Razpisujemo tri nagrade po eno slovensko knjigo za pravilni odgovor.

Rešitev nagradne naloge „Dober svet je drag“

Uradnik je obvestil policijo telefonično.
Da ga ne bi slišali vlomilci, se je zakopal
v posteljo in telefoniral. — Za nagrado je
bil izžreban Pavel Demok, brivec, Slov. Ja-
vornik.

Vsebina:

Adolf Koelsch:
Strasti v prirodi
Rak proti jetiki
Telefonski pogovor na
daljavo 23.000 km
Ameriški partenon
Narodna republika
Tuva
Največje tehniško delo
dvajsetega stoletja
Pohod na Kančindžingo
Vzajemna pomoč
v prirodi
H. Gerstner:
Pisava sladkorno
bolnega človeka
Vatikan se moder-
nizira
Kako govorijo čebele
Guy de Maupas-
sant:
Čuvajte se ljubezni!
J. Bizjak:
Zanimivosti iz
kraljestva števil
Obisk v zavodu
»tretjega spola«
Hrusti in njih matere
Alkohol in njegovi
učinki
Nekaj o jajcu

Nekaj o jajcu

Sveže kurje jajce tehta približno 50 gr; od tega odpade 12% teže (6 gr) na lupino, 55% (28 gr) na beljak in 33% (17 gr) na rumenjak.

V nasprotju s 50 gr težkim kurjim jajcem tehta gosje povprečno 150 gr, račje jajce 70 gr, pribino jajce 22 in pol gr, galebovo jajce pa 150 gr.

V kurjem jajcu nahajamo 6 gr beljakovine, 5 in pol gr maščob in 36 gr vode; dalje še 0,3 gr ogljikovih hidratov in 0,1 gr kuhinjske soli. Maščoba je v rumenjaku. Rumenjak vsebuje tudi vse železo v jajcu. V 100 gr rumenjaka najdemo 0,024 gr železne soli (Fe_2V_3), v enaki teži beljaka pa jedva eno šestino (0,004 gr). Rumenjak vsebuje približno eno četrtno do eno tretjino liste množine krvi, ki jo nahajamo v enaki množini volovske krvi, nasprotno pa za 50% več železa kakor ga nahajamo v isti količini govejega mesa.

Gorilna vrednost jajca je 75 kalorij. Od tega odpade 17 kalorij na beljak in 59 kalorij na rumenjak. Rumenjak je več nego trikrat redilnejši od beljaka.

Fiziologija uči, da potrebuje odrasel človek pri ležanju v postelji dnevno hrano od 1800 do 2000 kalorij. Če živi v sobi, se ta potreba zviša na 2100 do 2400 kalorij, pri navadnem delu poskoči na 2400 do 3400 kalorij, pri posebno težkem delu pa celo na 4000 do 6000 kalorij.

Ker vsebuje kurje jajce (po toplotnih enotah) 75 kalorij, bi moral človek, ki bi (teoretično) živel samo od jajec, použiti, da bi zadostil kaloričnim zahtevam od 1800 do 4000 kalorij dnevno, vsak dan 24 do 53 jajec. Toda nad 10 jajec ne prenese v 24 urah nihče in še to le izjemoma.

Če bi hoteli samo potrebi po beljakovinah zadostiti s porabo jajec (maščobe in ogljikove hidrate pa bi dala druga živila), bi morali po Voitu použiti 19 do 20 beljakov dnevno. Po neki drugi formuli pa bi zadostovalo že 7 jajec.

Vse te številke pa so le teoretična igračka. Dejstvo je in ostane, da je kurje jajce zelo važno, dragoceno hranilo, bodisi da ga uživamo samega ali da ga pridajamo hrani (močnatim jedem, salatam, mesnim jedem, omakam itd.).

Približno eno in isto je tudi, v kakšni obliki jemo jajca. Jajce je dobro v vsaki obliki, surovo, mehko ali trdo kuhano. Če je trdo kuhano, moramo paziti samo na to, da ga dobro zmeljemo z zobmi, tako da prodre sok za prebavljanje od vseh strani do njegovih delcev.

Tudi otroci lahko uživajo jajca brez skrbi, paziti je treba samo na to, da jih jedo zmerno. V drugem letu življenja, ko začne otrokom rasti zobje, so jim jajca kaj hvaležna hrana. Hranimo jih izprva samo z rumenjaki, ki ga razbijemo v mleko ali na juhi. Pozneje jih hranimo z mehko kuhanimi jajci.

Če so otroci voljni uživati jajca brez dodatka soli, je to popolnoma v redu. Trenutno pa odgovarja smotrom medicine nenavajanje k potrebi po soli. Sol je v mnogih ozirih nepotrebna ali vsaj odvisna.

Pri nekaterih otrocih povzroča uživanje jajec nekakšne izpuščeje. Kadar to opazimo, moramo jajčjo prehrano ustaviti in počakati nekaj časa, nemara leto dni. Dobro je, če se držimo načela, naj otroci ne použijejo več nego 1 ali 2 jajci dnevno. Pa tudi odrasli naj se z jajci preveč ne silijo, da se jim ne upre želodec.

Igračarski obrt

Nemčija je imela dolgo, bi dejal, igrače v zakupu. Spočetka so bile to igračke iz lesa in kositra, katerih izdelovanje se je širilo iz Frankonije v Turingijo. S proizvodi svojih šum, rudnikov in bližnjih nahajališč porcelanovce so izdelovali lutke, posodo za čače, hišice itd. Črni Les se je ravnal po njunem zgledu. Izdelovanje vojaških igrač: lesenih in lepenkastih v 17. st., svinčenih v 18. st. in punčk iz zmlete papirnine je prineslo Norimberku višek slave.

Toda v 19. stol. se je razvila slična industrija na Francoskem in tolikšni meri, da je bilo treba računati z njo. Prvi naporji so šli tod za tem, da bodi lutka členovita, vedno živejša, naravnejša. Nato so se spravili nad vojaka iz svinca, oziroma iz bele pločevine. Prva evropska tvornica proževine ali kavčuka je bila na Francoskem, dobavljala je žoge. Ko se je pojavila mehanična igrača, se je odprlo široko torišče za francosko iznajdljivost. Francoski igračarski ki jih je bilo l. 1820. le 40, a l. 1849. že 330. so prodali za 3.671.169 frankov (od tega 1.208.950 fr. za čače). L. 1878. je njih poslovni promet dosegel 18.155.500 frankov. Po vesolnih razstavah je francoski igračarski obrt že za seboj pušal nemškega, čigar izdelki so bili čestokrat grobo namazani in slabo negovani. Pred vojno je Nemčija tekmovala samo še z nižjo ceno, ki je šla na rovaš trpežnosti in ličnosti. Med svetovnim potresom je njena proizvodnja povsem izginila s francoskega trga. Ob industrijskem razmahu, ki ga je rodila borba, so se stare igračarne povečale in druge nove nastale. Nova kovina: aluminij; gnetne in obrazilne tvarine: celuloz, galalit i. dr. so se pridružile prejšnjim sirovinam za izdelovanje igrač. L. 1917. so našli 450 tovarnarjev.

Po skromni cenniti znaša število delavcev in delav 50.000: drobninarji, topilci, mehaniki živil, pleskarji, porcelanarji, električarji, urarji, lepenkarji sodelujejo dandanes ob igračarskem obrtu ter živé od njega. Malokateri obrt je tolikan zamotan bodisi glede sirovin ali pa glede poklicev. Pri kovinskih igračah so udeleženi: prikrajač, talilec, sku-

(Nadaljevanje na predzadnji strani)